

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Bakalářská práce

Tereza Melmuková

Instinkt a společnost v díle Emilie Pardo Bazán

Instinct and Society in Emilia Pardo Bazán's novels

Praha 2017

Vedoucí práce: doc. Juan Sánchez, Ph.D.

Poděkování:

Zde bych chtěla poděkovat vedoucímu této práce doc. Juanovi Sánchezovi, Ph.D. za cenné rady, poznámky a čas, který této práci věnoval.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 27. 7. 2017

.....
Tereza Melmuková

Abstrakt (česky)

Cílem této práce je rozebrat vybrané aspekty románů *Dvůr Ulloa* a *Matka příroda*. Zvolené aspekty představují motiv společnosti a motiv instinktu. Práce se tedy zaměřuje na popis situací, které vyplývají z těchto dvou motivů a následně se snaží o jejich analýzu. K tomuto procesu se opírá o směr naturalismu, a aplikací jeho metod vysvětluje analyzované situace. Přihlíží přitom k rozdílným koncepcím tohoto směru, které nabyly v zemi autorky románů v některých aspektech odlišných hodnot, než v zemi, ze které směr vzešel. Tato práce tak nejprve popisuje základní charakteristiky naturalismu, následně stručně uvádí biografická data autorky románů a po krátkém uvedení analyzovaných románů, které slouží k lepší orientaci v problematice, se dostává ke své stěžejní části, tedy k popisu a analýze motivů instinktu a přírody a jejich vzájemné interakce.

Klíčová slova:

Instinkt, společnost, naturalismus, Emilia Pardo Bazán

Abstract (in English)

The aim of this work is to analyze the selected aspects of the novel *The House of Ulloa* and *The Mother Nature*. The chosen aspects represent the motive of society and the motive of instinct. Thus, the thesis focuses on the description of the situations that arise from these two motives and subsequently tries to analyze them. This process relies on the movement of naturalism and the application of its methods explains the analyzed situations. It takes into account the different concepts of this movement that have been acquired in the country of the author of the novels in some aspects of different values than in the country from which the movement originated. This work first describes the basic characteristics of naturalism, briefly introduces the biographical data of the author of the novels, and then shortly introduces the analyzed novels that serve for a better orientation in the subject. That allows us to reach the core part of this work, namely the description and the analysis of the interactions between the motives of instinct and nature.

Key words:

Instinct, society, naturalism, Emilia Pardo Bazán

OBSAH

1. ÚVOD	6
2. NATURALISMUS.....	7
2.1 Vztah biologie, sociologie a psychologie k naturalismu.....	8
2.2 Naturalismus ve Španělsku	9
2.2.1 Naturalismus Emilie Pardo Bazán	10
3. EMILIA PARDO BAZÁN.....	13
4. UVEDENÍ ANALYZOVANÝCH ROMÁNŮ.....	17
4.1 Stručný obsah románu <i>Dvůr Ulloa</i>.....	17
4.2 Stručný obsah románu <i>Matka příroda</i>	18
4.3 Porovnání zásadních aspektů v románech <i>Dvůr Ulloa</i> a <i>Matka příroda</i>.....	19
5 INSTINKT A SPOLEČNOST	23
5.1 Motiv instinktu aneb motiv lidské přirozenosti	23
5.1.1 Motiv přírody	32
5.2 Motiv společnosti.....	33
5.3 Konflikt motivu společnosti s motivem instinktu a přírody	34
6 ZÁVĚR.....	38
Resumé.....	39
Resumen.....	40
7 BIBLIOGRAFIE	41

1. ÚVOD

Ze samostatného názvu této bakalářské práce je zřejmé, že se bude zabývat aspektem instinktu a společnosti v dílech Emilie Pardo Bazán. To je ovšem vše, co lze z názvu vyčíst. Dále je proto za potřebí upřesnit v jakých dílech, čemu se práce bude věnovat, a co je jejím cílem. K tomuto představení a uvedení mé práce využiji několik následujících řádků.

Práce se bude věnovat rozboru dvou románů E. P. Bazán, konkrétně *Dvoru Ulloa* (Los Pazos de Ulloa) a *Matce přírodě* (La madre naturaleza). V rámci těchto dvou románů bude cílem práce analyzovat interakce mezi aspekty, které tvoří motiv instinktu a na druhé straně motiv společnosti, a také se bude zabývat naturalistickými vlivy na analyzovaná díla spisovatelky, a tím i na zmíněné motivy. Při této analýze se bude práce opírat jak o myšlenky francouzského naturalismu a o jeho zásady, a metody, které mají svůj původ ve filozofických, přírodních i společenských vědách, ale také okrajově zohlední Freudovu psychoanalytickou teorii, která nebyla, ani nemohla být přímou inspirací E. P. Bazán, nýbrž je v několika případech pouze náhodnou podobností.

V následujících kapitolách se práce pokusí přiblížit klíčové prvky a souvislosti související se vznikem literárního naturalismu a jeho principy. Následně nastíní situaci naturalismu a jeho přijetí ve Španělsku, a dále se zaměří na jeho uplatnění konkrétně v díle E. P. Bazán. Dále, pro snadnější orientaci, čtvrtá kapitola stručně uvede analyzované romány a přiblíží, v čem se podobají, nebo naopak odlišují. Stěžejní bod práce poté bude představovat kapitola pátá, jejímž záměrem bude charakterizovat a popsat význam zkoumaných motivů a uplatněním informací z předchozích kapitol analyzovat situace, charaktery postav a jejich vztahy, a všechny další možné aspekty, které rozbor románů v souvislosti s tématem instinktu a společnosti naskytne.

2. NATURALISMUS

Naturalismus jako literární hnutí vznikl ve Francii od 70' let 19. století jako vývojová fáze realismu. Naturalismus vychází z několika pramenů. V první řadě vychází z vědeckého přístupu k literatuře, který se jeví jako opak k dřívějším romantickým literárním tendencím, které se prosazovaly na počátku 19. století. „*Cuando las ciencias, que hasta el momento habían tomado de las letras una parte de la imaginación, se separaron de la fantasía para unirse a la naturaleza, se vio cómo las letras, a su vez, siguieron a las ciencias y adoptaron, también, el método experimental.*”¹ Spisovatelé naturalistického zaměření se snažili o objektivní a detailní analýzu společnosti a o popis jejích členů, tedy osob jednak z fyziologického hlediska, a jednak z psychologického hlediska.² Základ naturalismu vycházel z experimentální vědy, jejíž hlavní myšlenka pramenila v deterministické teorii Clauda Bernarda. Stvořitel francouzského naturalismu Émile Zola podle této teorie zastával názor, že spisovatel s literaturou musí nakládat se stejným přístupem, jako by k objektu svého výzkumu přistupoval jakýkoliv vědec fyziky či chemie. Vždy je třeba zohlednit absolutní determinaci člověka, protože člověk je řízený svou fyziologií, tudíž není nikdy svobodný a jeho rozhodnutí jsou ovlivněna prostředím a řízením jeho těla.³ Zola používal pro označení tohoto přístupu termín *experimentální metoda*.⁴ Sám Zola označoval naturalismus ne za školu, nýbrž za aplikaci právě této experimentální metody.⁵ Poprvé užil termín naturalismus v románu *Thérese Raquin*, kde otevřeně manifestoval charakteristiky nové tendence. Vědecko-experimentální metoda uplatněná při tvorbě románu představovala lidský život jako sociologický fenomén, jehož podstata spočívala ve fyziologickém dědičném základu.⁶

V druhé řadě vycházel naturalismus z vědecké pozitivistické filozofie Augusta Comta a zároveň z teorie Charlese Darwina o biologickém vývoji.⁷ Naturalistická literatura je tak zcela

¹ ZOLA, Émile, introducción y notas de Laureano Bonet SELECCIÓN a TRADUCCIÓN DE JAUME FUSTER. *El naturalismo*. Barcelona: Ediciones Península, 2002. s. 149

² Tamtéž, s. 160-163.

³ LÓPEZ QUINTÁNS, Javier. El movimiento naturalista en España: los autores de la segunda mitad del XIX ante Zola. Alicante: Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, 2009. [online] dostupné z: <http://www.cervantesvirtual.com/nd/ark:/59851/bmctb1n2> s. 36-36.

⁴ ZOLA, Émile, introducción y notas de Laureano Bonet SELECCIÓN a TRADUCCIÓN DE JAUME FUSTER. *El naturalismo*. Barcelona: Ediciones Península, 2002. s. 149.

⁵ Tamtéž, s. 83-84.

⁶ BARROSO, Fernando J. *El naturalismo en la Pardo Bazán*. Madrid: Playor, 1973. s. 15-16.

⁷ LÓPEZ QUINTÁNS, Javier. El movimiento naturalista en España: los autores de la segunda mitad del XIX ante Zola. [online] Alicante: Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, 2009. s. 50.

podřízena vědeckým přístupům a teoriím.⁸ Z toho důvodu je objektivní, neidealizovaná a zachycuje skutečnou realitu. „*El naturalismo en las letras es, igualmente, el regreso a la naturaleza y al hombre, es la observación directa, la anatomía exacta, la aceptación y la descripción exacta de lo que existe.*”⁹ V poslední řadě byly zdrojem inspirace pro vznik naturalismu následky francouzské revoluce a průmyslového pokroku a tím vznik proletářské třídy, která sehrála zničitelskou roli pro jednotlivce ve společnosti.¹⁰ Odtud plyne ve spojení s objektivitou a realností naturalistické literatury kritika dobové společnosti.

2.1 Vztah biologie, sociologie a psychologie k naturalismu

Jelikož se naturalismus, jak už bylo zmíněno dříve, zakládá na biologicko-sociologických principech, jinými slovy tvoří jakousi funkční identitu mezi biologickými a společenskými jevy,¹¹ je nezbytné se zmínit jak o sociologickém evolucionismu a jeho představitelích Ch. Darwinovi a H. Spencerovi, tak o sociálním determinismu a jeho představiteli Hyppolitu Tainovi.

Z biologické oblasti, Darwinova teorie přirozeného výběru aplikovaná na oblast společnosti, nebo filozoficko-vědecké teorie H. Spencera a jeho organistická analogie aneb přirovnání společnosti k živému organismu, a dále fyziologická teorie Clauda Bernarda, která naturalismu posloužila k praktické aplikaci filosofických podnětů H. Taina, vznikly na základě pozitivistické teorie A. Comta. Zvláštní pozornost věnoval naturalismus teoriím H. Taina,¹² který v rámci literární sociologie (která pramenila v sociologickém psychologismu Gabriela Tardeho) stanovil několik zásad. Podstata psychologismu v sociologii vychází ze zahrnutí působení psychologických jevů do úvah o společnosti.¹³ Lidská psychika a vlivy vycházející ze společenské povahy lidského života jsou podle zásad psychologismu ve vzájemné interakci.¹⁴ Myšlenky psychologismu poté v oblasti literatury aplikoval H. Taine, který determinoval literaturu třemi prvotními silami, kterými jsou: rasa (vrozené a dědičné dispozice), prostředí (vlivy

⁸ HUERTAS GARCÍA-ALEJO, Rafael. La "novela experimental" y la ciencia positivista. Llund: Revista de la Sociedad Española de Historia de las Ciencias y de las Técnicas. 1984, Vol. 7, Nº 13, [online] dostupné z: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=62021> s. 30-32.

⁹ ZOLA, Émile, introducción y notas de Laureano Bonet SELECCIÓN a TRADUCCIÓN DE JAUME FUSTER. *El naturalismo*. Barcelona: Ediciones Península, 2002. s. 150.

¹⁰ LÓPEZ QUINTÁNS, Javier. El movimiento naturalista en España: los autores de la segunda mitad del XIX ante Zola. [online] Alicante: Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, 2009. s. 34.

¹¹ HUERTAS GARCÍA-ALEJO, Rafael. La "novela experimental" y la ciencia positivista. Llund: Revista de la Sociedad Española de Historia de las Ciencias y de las Técnicas. 1984, Vol. 7, Nº 13, [online] dostupné z: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=62021> s. 35.

¹² Tamtéž, s. 33.

¹³ PETRUSEK, Miloslav. *Dějiny sociologie*. Praha: Grada, 2011. Sociologie (Grada). s. 67.

¹⁴ Tamtéž s. 67.

spisovatelova okolí) a chvíle (vlivy literárního vývoje).¹⁵ H. Taine tak na základě sociologického determinismu zastával i determinismus literárního díla.¹⁶

Zmíněné teorie, jejichž objekt zkoumání se nachází v oblasti sociologie, biologie a psychologie, měly přímý vliv na formaci, na podobu a na metody literárního naturalismu. Ten je tudíž v souladu s koncepcemi těchto vědních disciplín řízen absolutním determinismem jak biologickým, tak sociálním.¹⁷

2.2 Naturalismus ve Španělsku

Přímý kontakt s francouzským naturalismem ve Španělsku byl zprostředkován prostřednictvím prvních překladů děl Emilia Zoly a Alfonse Daudeta až roku 1880, nicméně již několik málo let předtím se dostávaly naturalistické koncepce do Španělska cestou publicistiky.¹⁸ Z počátku prostřednictvím francouzských zpravodajů ve španělském tisku a později i prostřednictvím španělských kritiků. Jedním z prvních francouzských zpravodajů byl Charles Bigot, který publikoval články spjaté s naturalismem v časopisu *Revista Contemporánea* od roku 1876.¹⁹ Z řad španělských kritiků, kteří se vyjadřovali k naturalismu, byl podle W. T. Pattisona jeho prvním příznivcem Felipe Benicio Navarro, který publikoval v *Revista de España*.²⁰ Avšak první seriózní, objektivní a podrobnou analýzu naturalistické školy (tedy už přímý kontakt) nacházíme v eseji Manuela de la Revilli *El naturalismo en el arte* (1879), ve kterém stanovil rozdíly mezi realismem a školou E. Zoly, a poukázal na tendence znázorňovat nejhrubší a nejodpudivější aspekty reality.²¹

Španělští zástupci naturalismu se nikdy neshodli ve všech aspektech s naturalismem takovým, jak ho stanovil E. Zola. Francouzský naturalismus se zdál Španělům přehnaný a zveličený. Proto se Španělé neustále snažili najít zlatou střední cestu a nalézt bod vyváženosti mezi

¹⁵ KREJČÍ, Karel. *Sociologie literatury*. Praha: Grada, 2008. Sociologie (Grada). s. 65.

¹⁶ FERNÁNDEZ, Uribe, C.A. (2004). Hipólito Taine: la obra de arte como hija de su tiempo. *Artes la Revista*, 3(6), 49-63. [online] dostupné z: <http://hdl.handle.net/10495/2432> s. 51-53.

¹⁷ HUERTAS GARCÍA-ALEJO, Rafael. La "novela experimental" y la ciencia positivista. *Llull: Revista de la Sociedad Española de Historia de las Ciencias y de las Técnicas*. 1984, Vol. 7, N° 13, [online] dostupné z: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=62021> s. 33.

¹⁸ VARELA JÁCOME, Benito. *Estructuras novelísticas de Emilia Pardo Bazán*. Santiago de Compostela: Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Instituto P. Sarmiento de Estudios Gallegos, 1973. s. 29.

¹⁹ PATTISON, Walter Thomas. *El naturalismo español: historia externa de un movimiento literario*. Madrid: Editorial Gredos, 1969. s. 11.

²⁰ Tamtéž, s. 14.

²¹ VARELA JÁCOME, Benito. *Estructuras novelísticas de Emilia Pardo Bazán*. Santiago de Compostela: Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Instituto P. Sarmiento de Estudios Gallegos, 1973. s. 30.

idealismem a naturalismem.²² K rozdílům mezi francouzským a španělským naturalismem a k přijetí, nebo k odmítnutí určitých postupů se vyjadřovali i literární kritici a spisovatelé.

Kromě již zmíněné první objektivní analýzy naturalismu, kterou publikoval M. Revilla, byl další důležitý esej, který se věnuje stejné problematice podepsán pseudonymem Fidelio a publikován roku 1880 v *El Demócrata*. Zde jeho autor zdůrazňuje, že umění nemůže být neosobní, tak jak předurčuje Zolovská škola, protože realita, kterou umělec prezentuje, je vždy alespoň z části zatížena uměleckou tvorbou umělce.²³ Chronologicky následujícím spisem, s podobnou tematikou je předmluva románu *Svatební cesta*, kde E. P. Bazán formulovala myšlenky, které později souhrnně vyšly v *Palčivé otázce* (*La cuestión palpitante*), kde v předmluvě opět nalézáme názory zásadní pro charakteristiku španělského naturalismu, ovšem zde je jejich autorem Leopoldo Alas (Clarín). V této předmluvě, která je součástí druhé edice *Palčivé otázky* z roku 1883, Clarín v šesti bodech definuje především to, co není naturalismus a v některých případech zpochybňuje metody E. Zoly, nebo názory E. P. Bazán. I přesto, že se řadil mezi obhájce Zolových postupů, přikláněl se ke spiritualitě, psychologické introspekci a k vývoji románových postav.²⁴

Mezi další významné esejisty, kteří přispěli svými názory do debaty o přijetí naturalismu ve Španělsku, patřili filosof krausismu Urbano González Serrano, a Manuel G. Hernández a mnoho dalších literárních osobností té doby.²⁵ F. J. Barroso shrnuje, že naturalismus, který se objevuje ve Španělsku a je odlišný od toho francouzského, je slabší, mírnější, až optimistický, jelikož nabízí humánnější pohled na realitu.²⁶

2.2.1 Naturalismus Emilie Pardo Bazán

Tvorba naturalistických děl E. P. Bazán se podobně jako naturalistická tvorba ostatních španělských spisovatelů, jako např. Clarína, Peredy, Valery lišila od postupů Emilia Zoly. Mnoho studií proto nazývá naturalistickou tvorbu E. P. Bazán jako *naturalismo intermedio*,

²² PATTISON, Walter Thomas. *El naturalismo español: historia externa de un movimiento literario*. Madrid: Editorial Gredos, 1969. s. 19.

²³ Tamtéž, s. 38.

²⁴ LÓPEZ QUINTÁNS, Javier. *El movimiento naturalista en España: los autores de la segunda mitad el XIX ante Zola*. Alicante: Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, 2009 s. 38.

²⁵ PATTISON, Walter Thomas. *El naturalismo español: historia externa de un movimiento literario*. Madrid: Editorial Gredos, 1969. s. 46

²⁶ BARROSO, Fernando J. *El naturalismo en la Pardo Bazán*. Madrid: Playor, 1973. s. 28.

naturalismo catálico, nebo *naturalismus po španělsku*.²⁷ Všechna tato jména naturalismu ve svém názvu odrážejí, proč je literární kritici označili těmito termíny.

E. P. Bazán postupně vyjadřovala v několika svých publikacích názory, které charakterizovaly její přístup k nově přicházející francouzské škole a Zolovým metodám. Nejprve v předmluvě románu *Svatební cesta* (1881), jejíž publikace vyvolala na stranách magazínu *Revista de España* polemiku mezi Aurelianem J. Pereireou a Luisem Vidartem, který označil *Svatební cestu* jako naturalistický román kostumbrismu. Později sama E. P. Bazán nazvala jako studii lokálních zvyků (un estudio de costumbres locales) svůj román *Tribuna* (1883).²⁸ Předmluva tohoto románu byla podepsána autorkou už roku 1882 a vznikala tak chronologicky téměř současně s redakcí k článků *Palčivé otázky*, které vycházely postupně od 7. listopadu 1882 do 16. dubna 1883 v magazínu *La Época*. Články poté vyšly roku 1883 souhrnně v edici s předmluvou Clarína.²⁹ V *Palčivé otázce* celkově shrnula autorka svůj přístup k Zolovské škole, tedy jak aspekty, které akceptovala, tak ty, které odmítala. Za největší omezení Zolových myšlenek považovala materialistickou vizi člověka, determinismus, pesimistický tón, zálibu v hrubostech a odpudivých skutečnostech, utilitaristickou koncepci a neosobnost románu. Naturalistický materialistický determinismus předpokládal lidskou vůli jako řízenou a zotročenou hmotou (opakem ducha), a na místo boha stavěl přírodu. Tento princip, který znamenal negaci lidské svobody, byl však katolickou teologií odmítán, a proto se E. P. Bazán v přijetí právě tohoto principu odkláněla od klasických metod Zolovského naturalismu, a místo toho zaváděla svůj katolický úhel pohledu. Naopak byla pro v otázce vědeckého přístupu k románu. Na rozdíl od Zoly obhajovala koncepci románu jako sociální, psychologickou, či historickou studii.³⁰ F. J. Barroso vysvětluje, že z důvodu odmítání Zolovského naturalismu, který byl podle E. P. Bazán založený na přehnaném důrazu na předurčenost člověka a na vliv dědičnosti fyziologických rysů, je naturalismus spisovatelky zabarvený nadějí a svobodnou vůlí, které jsou zároveň s důrazem na spirituální část člověka důvodem jeho zmírnění.³¹ Katolická doktrína a učení Svatého Augustína představují stěžejní prvek v naturalistické koncepci E. P. Bazán. Naturalistické prvky v románové tvorbě E. P. Bazán je možné zaznamenat od 80. let 19. století, avšak

²⁷ BROWN, M. Gordon. "La Condesa De Pardo Bazán y El Naturalismo." *Hispania*, vol. 31, no. 2, 1948, s. 152–156. [online] dostupné z: www.jstor.org/stable/334145. s. 156.

²⁸ PARDO BAZÁN, Emilia a José Manuel. GONZÁLEZ HERRÁN. *La cuestión palpitante*. 1a ed. en Editorial Anthropos. Santiago de Compostela: Universidad de Santiago de Compostela, 1989. s. 53-64.

²⁹ Tamtéž, s. 107.

³⁰ Tamtéž, s. 64-73.

³¹ BARROSO, Fernando J. *El naturalismo en la Pardo Bazán*. Madrid: Playor, 1973. s. 22.

v největším zastoupení je můžeme najít v románech *Dvůr Ulloa* a *Matka příroda*, které jsou proto označovány jako naturalistické.³²

³² TASENDE-GRABOWSKI, Mercedes. Otra vez a vueltas con el naturalismo.. Hispania. American Association of Teachers of Spanish and Portuguese, 1991, vol 74, num.1. , [online] dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/344530> s. 27.

3. EMILIA PARDO BAZÁN

Spisovatelka Emilia Pardo Bazán původem z Galicie se už jako dospívající proslavila svými básnickými skladbami, poté povídkami, romány, ale i odbornými články a dramaty, a aktivní byla i v publicistice. I přes dobové předsudky, které vládly společnosti 19. století, byl její tvůrčí talent nakonec uznán a intelektuálka E. P. Bazán se stala respektovanou spisovatelkou.

Kromě autobiografických dat je nezbytné zdůraznit i její kulturní cítění ke Galicii, její rodné zemi, a výraznou orientaci na ni jak v reálném životě, tak i v její literární tvorbě. Emilia Pardo Bazán se narodila 16. září 1851 v městě La Coruña, jako jediná dcera Josého Pardo Bazán a Amelie de la Rúa. Původ ze šlechtické rodiny, pozitivní výchova, otevřenost příležitostem, svoboda a volnost rozhodnutí místo zákazů ze strany jejích rodičů jí zajistili úspěšný vstup do života. Stejně důležité jako její rodina je pro spisovatelku v její tvorbě město La Coruña. Ve své tvorbě odkazuje jak na La Coruňu, kterou ve svých dílech nazývá “Marineda” (podobně jako přezdívá Clarín Oviedo „Vetusta“),³³ tak i na svou rodinu. Postavy jejích děl často nesou charakteristické rysy někoho z rodinných příslušníků, nebo dokonce vyjadřují názory samotné spisovatelky, jako tomu je na příklad v případě postavy Gabriela de Lage v románu *Matka příroda*.³⁴

Jelikož se Emilia P. Bazán narodila do dobře ekonomicky zajištěné rodiny s dobrým sociálním postavením, dostalo se jí toho nejlepšího vzdělání, které ji ve spojení s jejím intelektuálně založeným charakterem a neukojitelnou touhou se učit a vzdělávat proměnilo ve velmi úspěšnou spisovatelku a vzor pro další generace nejen ženských spisovatelek. Už od mala byla velmi vnímavá a všímavá, a ze svého okolí zachycovala i ty nejmenší detaily. Byla také vášnivou čtenářkou, z počátku především básní. S výjimečnou oblibou četla básně Josého Zorilli, a chtěla se stát také básnířkou. Tou se poprvé stala, když ulicemi La Coruňi procházely vítězné jednotky vracející se z války v Africe a Emilia ve svém vlasteneckém zápalu rozhazovala z balkónu listy s verši opěvujícími statečnost bojovníků.³⁵

Než se dostala k povídkové a románové tvorbě, zůstala u poezie ještě několik dalších let. Svou první povídku *Manželství 19. století* (Un matrimonio de siglo XIX) vydala roku 1866 v pouhých patnácti letech.

³³ BAQUERO GOYANES, Mariano. Emilia Pardo Bazán. Madrid: Publicaciones Españolas, 1971. s. 4.

³⁴ FAUS SEVILLA, Pilar. *Emilia Pardo Bazán: su época, su vida, su obra*. A Coruña: Fundación Pedro Barrié de la Maza, 2003. s. 60.

³⁵ BRAVO VILLASANTE, Carmen. *Vida y obra de Emilia Pardo Bazán*. Madrid: E. M. E. S. A, 1973. s. 17-22.

Číst Emilii naučila matka a později Emilia navštěvovala francouzskou základní školu. V době dospívání se mezi její oblíbené autory zařadili např. Alfred de Musset, Victor Hugo, Fray Luis de León, nebo William Shakespeare, které četla ve španělských překladech, avšak toužila je číst v originálních jazycích, a také se snažila rozšířovat angličtinu a němčinu. Z této touhy pramenila snaha se naučit co nejvíc jazyků.

Dospívající E. P. Bazán věnovala i přes uzavření manželství roku 1868 veškerý čas své literární tvorbě pod vlivem četby již zmíněných autorů a dále také pod vlivem četby děl německého básníka Heinricha Heineho a dalších filozofických děl. Rok 1868 hraje v životě E. P. Bazán důležitou roli. Kromě uzavření manželství se studentem práv José Quirogou, vypukla Záříjová revoluce, a politický vývoj následujících let donutil celou rodinu Pardo Bazán na několik let opustit Španělsko. Doba strávená v zahraničí byla pro E. P. Bazán klíčová. Mezi tím, co cestovala po Francii, Anglii, Itálii, Německu, zlepšila svou znalost angličtiny a němčiny, snáze tak čerpala z filozofických děl Kanta, Schopenhauera, Descarta a Svatého Tomáše.³⁶

Výsledkem součtu všech cest po Evropě a poznávání nových míst, kultur a způsobů fungování společnosti byl celek tvořený inspirací, jehož vliv se projevil v Emiliině literární tvorbě. V období od roku 1872, kdy navštívila Vídeň a nadchla se pro hudbu Wagnera, zažívala období neklidu, znepokojení a filozofické zvědavosti. Přesycenost z velkoměsta (Madridu), stesk po Galicii a přírodě, která pro ni skýtala oázu klidu, to všechno jsou důvody, které Emilii vedly k novému životnímu cíli, kterým byla snaha obohatit své dosavadní vědění, především z oblasti filosofie. Jelikož se mezi přáteli jejího otce nacházeli i stoupenci krausismu, byla to právě filosofie krausistů, ke které měla z počátku nejbližší. Nově nabyté poznatky ji naplnili velkými ambicemi. Roku 1873 se spisovatelka otevírá četbě dříve zavrhaných románů a čte díla Juana Valery a Josého Maríe de Peredy, na jejichž románech obdivovala především reálnost a věrohodnost.³⁷

V literární činnosti nezhálela ani na konci 70'let 19. století, kdy se jí narodil roku 1876 syn Jaime. Ten samý rok vyhrála se svou esejí *Ensayo crítico de las obras de Padre Feijoo* literární soutěž v Orense a dále vyhrála i cenu Zlaté růže za ódu *Oda a Feijoo*. Začala také spolupracovat s různými magazíny, např.: *Revista Compostelana*, později *Revista de Galicia*. Jejím cílem bylo zprostředkovat nové vědecké a filozofické poznatky široké veřejnosti, zpřístupnit je lidovému publiku. Se stejným cílem psala a roku 1882 vydala i *Palčivou otázku* (*La cuestión palpitante*), která se ovšem ve své době neshledala s úspěchem, jelikož byla širokým

³⁶ Tamtéž, s. 22-27

³⁷ Tamtéž, s. 32-35.

publikem špatně vyložena. Místo toho, aby byla kniha pochopena jako čistě vysvětlující a shrnující nové teorie, byla vyložena jako vášnivá obhajoba naturalismu. Díky Emiliině vášni předávat nabyté vědomosti a poznatky, které získala četbou a cestováním, je pochopitelné, že jedním z jejích nejlepších přátel byl Francisco Giner de los Ríos. Jeho rady přispěly k formaci Emiliiny literární tvorby. Odklon od poezie kompenzovala románovou a povídkovou tvorbou.³⁸

Roku 1878 po porodu dcery Blanky vydala E. P. Bazán několik studií, např. *Las Epopeyas cristianas* a *Las reflexiones científicas sobre el Darwinismo* a i přes radostné a náročné osobní životní období nenechala literaturu stranou, a roku 1879 vydala svůj první román *Pascual López, autobiografía de un estudiante de medicina* (Pascual López, autobiografía de un estudiante de medicina).³⁹ Krátce poté odjela roku 1880 kvůli zdravotním problémům do lázní do francouzského Vichy, kde se během pobytu seznámila s dílem Émilie Zoly, přičemž jí toto seznámení podnítilo k psaní románu *Svatební cesta* (Un viaje de novios), ve kterém se odrazilo mnoho osobních zkušeností, a v prologu dokonce i literární teorie, která se stala téměř manifestem naturalismu. Před návratem do Madridu navštívila ještě Paříž, odkud si odvezla kromě velkého množství knih i zážitek z osobního setkání s Victorem Hugo. Po návratu do Španělska, kdy čekala svoji druhou dceru Carmen, využila svých nově nabytých poznatků a zkušeností z Francie a roku 1881 vydala román *Svatební cesta*, v jehož prologu vysvětluje, co znamená Naturalismus v jejím díle. Ve stejném duchu se nese i prolog románu *Tribuna* (La tribuna) z roku 1883. Ten samý rok shrnula spisovatelka svou estetiku Naturalismu a estetiku Naturalismu obecně v souboru článků *Palčivá otázka*. Články, které soubor obsahuje, postupně publikovala v novinách *La Época* už od konce roku 1882. V následujících letech vydala mnoho románů, avšak naturalismus je nejzřetelnější v románech *Dvůr Ulloa* (Los pazos de Ulloa) a *Matka příroda* (La madre naturaleza). Obsah ostatních románů, povídek, i dramát už téměř nebyl naturalistický, jelikož s postupem času se spisovatelka od naturalismu postupně odklání. Po silné inspiraci francouzskou literaturou, se seznámila i s ruskou literaturou, a spisovatelé jako Fjodor Michajlovič Dostojevskij, Ivan Sergejevič Turgeněv a Lev Nikolajevič Tolstoj se pro Emilii stanou dalším zdrojem inspirace.⁴⁰

Kromě literární tvorby se věnovala Emilia Pardo Bazán i kulturně sociálním činnostem. Roku 1891 založila z dědictví zesnulého otce, a vedla na počest obdivovaného galicijského spisovatele Benita Jerónima Feijoo, magazín *Nuevo Teatro Crítico*. V následujících letech spolupracovala s několika časopisy a novinami, kde vydávala svoje články, ale psala také eseje,

³⁸ Tamtéž, s. 47-57.

³⁹ BAQUERO GOYANES, Mariano. *Emilia Pardo Bazán*. Madrid: Publicaciones Españolas, 1971. s. 7.

⁴⁰ BRAVO VILLASANTE, Carmen. *Vida y obra de Emilia Pardo Bazán*. Madrid: E. M. E. S. A., 1973. s. 110-112.

kroniky z cest, a nespočet povídek, které později publikovala v několika sbírkách. Na počátku 20. století byla jmenována do vysokých pozic v několika národních institucích, a roku 1908 jí byl uznán titul zděděný po jejím otci. Od té doby podepisovala spisovatelka svoje díla jako *Hraběnka Pardo Bazán* (Condesa de Pardo Bazán). Emilia Pardo Bazán zemřela v Madridu 19. května 1921.⁴¹

⁴¹ Tamtéž, s. 305

4. UVEDENÍ ANALYZOVANÝCH ROMÁNŮ

4.1 Stručný obsah románu *Dvůr Ulloa*

Román publikovaný roku 1886 pojednává o snaze kněze Juliána napravit markýze Pedra Moscoso i jeho rozpadající se panství Dvůr Ulloa. Jak potvrzuje Benito Varela Jácome, celý příběh je vyprávěn hlasem vševědoucího vypravěče ve třetí osobě, který po většinu času vypráví z pohledu postavy Juliána, nebo ke konci románu z pohledu Perucha.⁴² Tento aspekt moderního románu, z něj tvoří jakousi hru pro čtenáře, která způsobí, že je čtenář „vtahován“ do děje a může se nad ním lépe zamyslet.

Hlavní opozici a tím zároveň i jádro románu tvoří rozpor dvou stran. Strana divoké, necivilizované a primitivní přírody kontrastuje s civilizovaností společnosti. Hodnoty těchto dvou protikladných skupin jsou v neustálém nesouladu a vzájemně si mezi sebou poměřují své síly. Zástupce civilizovaných, společenských hodnot, kněz Julián, je vyslán do panského sídla Pazos de Ulloa a snaží se přivést markýze Pedra Moscoso na správnou, (tak, jak si Julián představoval) počestnou, civilizovanou cestu životem a vyprostit ho ze situace, ve které se nachází. Když dorazí Julián, poslaný markýzem z Lage, z panství ze Santiaga, do Dvoru Ulloa, vede markýz Pedro společně se svými služebníky neřízený, zdivočelý život. O správu panství se místo něj stará majordomus Primitivo, s jehož dcerou Sabel, udržuje markýz poměr. Plodem jejich nemanželského poměru je chlapec Perucho, který je všemi zanedbávaný, mnohdy týraný. Lze říci, že je dítětem přírody, a proto je i on objektem Juliánovi snahy o nápravu, která je ovšem po několika pokusech marná. Na rozdíl od pokusu zlidštit Perucha, se pokus o napravení markýze lišil. Spočíval v promyšleném plánu. Jeho cílem byl sňatek markýze s jednou z jeho sestřenic ze Santiaga. V okamžiku, kdy se markýz rozhoduje, jestli si má vybrat Ritu, která ho živočišnou vášní přitahuje, nebo Nuchu, kterou markýzovi vybral Julián, se nakonec rozhodne pro Nuchu. Tímto rozhodnutím se zdá být Juliánův plán spásy markýze na dobré cestě. Avšak postupem času se situace radikálně mění. Markýz dal při volbě manželky na radu Juliána, protože doufal, že se dočká legitimního dědice svého panství, mužského pokračovatele rodu. Zlomovým okamžikem se proto stalo narození holčičky, místo očekávaného chlapce. Markýz poté zanevřel na svou dceru i manželku, kterou podváděl se Sabel. Od chvíle, kdy se ještě po porodu zesláblá

⁴² „La narración se efectúa en tercera persona, pero *la instancia que ve* es el agente central de la novela (Julián Álvarez)...La instancia delegada se desplaza, también a Perucho, hacia el final de la novela.“ MAYORAL, Marina. a Ricardo GULLÓN. *Estudios sobre "Los Pazos de Ulloa"*. Madrid: Ministerio de Cultura, c1989. Colección Encuentros (Ediciones Cátedra). s. 84.

Nucha dozvěděla o poměru svého manžela a zanedlouho i o skutečném původu Perucha, zažívala Nucha velmi těžké, až nesnesitelné období. Počátek konce tohoto období odstartoval markýzův neúspěch ve volbách, po kterém se Nucha společně se svou dcerou rozhodla uprchnout z Pazos de Ulloa zpět ke svému otci do Santiaga. Před útekem byla dohodnuta s Juliánem, že je bude krýt. Souběhem náhlých událostí jim však tento plán nevyšel. Nucha byla prozrazena, Primitiv byl zabit v lese před zraky svého vnuka Perucha a Julián byl markýzem Pedrem vyhnán. Dcera Nuchi a Pedra tak zůstala na pospas nejasnému osudu, jelikož rodiče jí nahradila po brzké smrti její matky matka příroda. Román končí scénou, kdy se Julián vrací po deseti letech navštívit hrob Nuchi, a potká dvojici dětí. Nejprve si nechce přiznat, že by to byli Perucho a dcera Nuchi a Pedra, ale byli to skutečně oni, pouze o deset let starší, než jak si je Julián pamatoval z minulosti.

4.2 Stručný obsah románu *Matka příroda*

O rok později, 1887 vydala Emilia Pardo Bazán svůj druhý naturalisticky zaměřený román *Matka příroda* (La madre naturaleza), který je svými evidentními paralelismy nápadně spjatý s předcházejícím románem *Dvůr Ulloa*. Jeho vydání vyvolalo z počátku rozruch, jelikož vzhledem ke koncovému rozuzlení a ucelenosti předchozího románu nikdo neočekával, že by měl pokračování.⁴³ Avšak bylo tomu tak, spisovatelka pojala nepřímou formou román *Matka příroda* jako pokračování předchozího románu *Dvůr Ulloa*.

Děj se odehrává ve stejném prostředí a objevují se i stejné postavy, jako v předchozím románu, pouze s rozdílem, že už jsou poznamenány plynutím času a obohaceny o životní zkušenosti. Na rozdíl od postav, které tvoří paralelismy mezi oběma díly, jedna z hlavních postav představuje primární odlišující prvek mezi oběma romány. Protagonistou románu *Matka příroda* je Gabriel, syn markýze z Lage, bratr Nuchi, švagr Pedra a strýc dcery Pedra a Nuchi (Manolity), jejíž jméno se dozvídáme až v tomto románu, přesto, že se jako postava narodila už v tom předchozím. Gabriel je hybnou silou celého příběhu. Je jakýmsi impulzem, který spouští vyvíjející události příběhu. Zároveň jsou události prokládány jeho úvahami a vzpomínkami, které fungují jako jeden z propojovacích prvků s dějem předchozího románu. Přesto tvoří

⁴³ BAQUERO GOYANES, Mariano. *La novela naturalista española: Emilia Pardo Bazán*. Murcia: Secretariado de la Universidad de Murcia, 1986. s. 13.

hlavní zápletku zamilovaní protagonisté Perucho a Manola, kteří nevědí o tom, že jsou sourozenci. Oba dva žijí v domě markýze Pedra, pouze s rozdílem, že Manola ví, kdo jsou její rodiče, zatímco Perucho ví, že jeho matka je Sabel a myslí si, že jeho otec je jeden ze služebníků markýze Pedra, Ángel de Naya (přezdívaný Gallo). Děj se začne komplikovat ve chvíli, kdy Gabriel přijede do Dvoru Ulloa s úmyslem oženit se se svojí neteří Manolou a dát jí tak péči, kterou si zaslouží, neboť až do té doby byla svým otcem zcela zanedbávána, a jediný kdo o ni pečoval, a trávil s ní už od narození většinu času, byl Perucho. Právě on je největší překážkou pro Gabriela v jeho snaze oženit se s Manolou. Gabriel se snaží všemi prostředky přiklonit Manolu na svou stranu a zalíbit se jí, ale ona stále upřednostňuje Perucha, kterému slíbila svoji ruku. Na ten popud Gabriel změní taktiku. Když se mu nedaří získat náklonost Manoly, rozhodne se říct Peruchovi pravdu o jeho původu a tím odvrátit jeho zájem o Manolu. Perucho Gabrielovi po chvíli uvěří, i když poté podezírá, že je to jenom léčka, aby se vzdálil od milované Manoly, když ho Gabriel prosil, aby odjel, aby na něj mohla Manola zapomenout. Poté co se Perucho u samotného markýze Pedra ujistil o pravdivosti Gabrielovi výpovědi, se sbalil a odjel. Poté, co Manola odmítla Gabrielův návrh k sňatku i přes Juliánovu promluvu a rozhodla se vstoupit do kláštera, příběh končí odchodem poraženého Gabriela z Pazos de Ulloa s poslední větou na rtech: „*Naturaleza, te llaman madre... Más bien deberían llamarte madrastra.*“⁴⁴ (Příroda, říkají ti matka, ale raději by ti měli říkat macecha)⁴⁵

4.3 Porovnání zásadních aspektů v románech *Dvůr Ulloa* a *Matka příroda*

Společným bodem pro oba dva romány je opozice zájmů, které představují na jedné straně instinkt a na druhé straně společnost. V obou dvou románech je tato opozice zřejmá v horizontu několika sfér, které jsou představovány vztahy mezi postavami. Mariano Baquero Goyanes na základě studie obou románů zastává názor, že Pardo Bazán zpracovala jednotlivě v každém románu dva různé románové motivy.⁴⁶ Hlavní motiv v *Matce přírodě* z velké části následuje tezi determinismu, která se v románu vyznačuje tlakem prostředí na lidské vášně. Naopak záměr *Dvoru Ulloa* není tak zřejmý. Nicméně vzhledem k tomu, že jsou paralely mezi

⁴⁴ PARDO BAZÁN, Emilia. *La madre Naturaleza*. Madrid: Clásicos Taurus, c1992. s. 379.

⁴⁵ překlad: Tereza Melmuková

⁴⁶ BAQUERO GOYANES, Mariano. *La novela naturalista española: Emilia Pardo Bazán*. Murcia: Secretariado de la Universidad de Murcia, 1986. s. 13

analyzovanými romány vcelku zřetelné, věnují se jejich popisu následující kapitoly. V této části se naopak práce zaměřuje spíše na charakteristiku odchylek mezi jednotlivými díly.

Kromě již zmíněných odlišujících prvků je důležitá situovanost sporu již zmíněných dvou kontrastních stran. Přesto, že v obou románech je spor instinktu se společností zakomponován jak v rámci jednotlivých postav (interně), tak v rámci vztahu jedné osoby vůči ostatním postavám a okolí (externě), v každém románu se mění poměr zastoupení problému interního a externího. Zatímco v románu *Dvůr Ulloa* je problém situován převážně externě, jinými slovy Julián, jako představitel civilizace a vzorový zástupce společnosti, bojuje jako samostatná jednotka proti postavám ovládaným instinktem a přírodou, v románu *Matka příroda* opozice společnost kontra příroda mění lokalizaci své působnosti, interiorizuje se do postavy Perucha, a částečně zůstává externí z hlediska Gabrielovy snahy získat Manolu. A zároveň i v románu *Dvůr Ulloa* lze pozorovat interní problém na postavě Juliána, který ač kněz, vnitřně bojuje s touhami, které v něm vyvolává Sabel a Nucha.

Právě zde pramení jedna z podobností s psychoanalýzou Sigmunda Freuda, na jejímž základě lze popsat náklonost Juliána k Nuche jako skrytou existenci potlačených erotických sklonů Juliána.⁴⁷ Z pohledu střetu spirituálního principu s instinktem vysvětluje Carmen Bravo Villasante rozdíl mezi romány takto: I když skončí duchovní princip zdánlivě neúspěchem a podlehne lavině, kterou představuje motiv instinktu, přesto nám něco na poslední straně *Dvoru Ulloa* naznačuje, že to není jednoznačné. Totiž v momentě, kdy se vrací Julián a s ním i stopy nevydařeného úspěchu jeho dlouhého snažení napravit ducha Pedra, Perucha a dalších, při pohledu na dvojici dětí Manolu a Perucha v něm opět vzplane jakási naděje na dokončení jeho duchovní mise. Protože poté totiž přijde *Matka příroda*, druhá část *Dvoru Ulloa*, aby nám dokázala, že duch, křesťanský ideál, je nepřemožitelný a přetrvává jako jasný plamen, který jako zřeknutí se instinktu a jeho ovládnutím, směřuje k důstojnosti a promění se v triumf spirituality (duchovnosti člověka).⁴⁸ Jelikož Julián na konci *Matky přírody* opět využije situace a místo toho aby ji na žádost Gabriela odradil od vstupu do kláštera, tak ji v jejím rozhodnutí podpoří

⁴⁷ FEAL DEIBE, Carlos. Naturalismo y antinaturalismo en "Los pazos de Ulloa". Bulletin of Hispanic Studies. Liverpool University Press Online, 1971, (4), 314-327 [online] dostupné z: <http://online.liverpooluniversitypress.co.uk/doi/abs/10.3828/bhs.48.4.314> s. 325.

⁴⁸ Si aparentemente lo espiritual sucumbe, fracasa, ante la avalancha de lo instintivo, aunque en la última pagina una claridad tenue nos diga que no es así. Luego vendrá La madre naturaleza, esa segunda parte de Los Pazos de Ulloa, para demostrarnos que el espíritu, el ideal cristiano es invencible, y permanece como una pura llama hacia lo alto, siendo la renuncia y el dominio sobre el instinto el triunfo de la espiritualidad. Por lo que nuevamente se comprueba que Pardo Bazán es naturalista en el método y espiritualista en la filosofía, en la creencia, en la inspiración. BRAVO VILLASANTE, Carmen. *Vida y obra de Emilia Pardo Bazán*. Madrid: E. M. E. S. A, 1973. s.124

a stane se tak, jak tvrdí F. J. Barroso, prostřednictvím svobodné vůle vítězem v boji proti přírodě.⁴⁹

Tímto se opět potvrzuje, že Pardo Bazán je svou metodou spisovatelka naturalismu, ovšem svou filozofií, vírou a inspirací tíhne ke spiritualismu.⁵⁰ Tuto teorii C. B. Villasante upřesňuje F. J. Barroso, který tvrdí, že E. P. Bazán názorně ukázala sílu lidského ducha, který svou silou přesahuje síly prostředí a lidského dědictví, a že E. P. Bazán představila vůli jako nejsilnější element člověka, který přesto, že je tvořený tělem a duší, tak je řízený svobodnou vůlí.⁵¹

Dalším aspektem, který má vliv na interpretaci děl, a který se v jednotlivých románech také liší, je pojetí chronologie. Jak potvrzuje v článku Rolf Eberenz, pasáže, které se věnují popisu Dvora Ulloa, plynou pomalu, děj ubíhá zvolna, na rozdíl od kapitol, v nichž se děj odehrává v Santiagu, kde čas běží mnohem rychleji. Nicméně děj je obecně v románu *Dvůr Ulloa* výrazný, a s několika málo odchylkami postupuje chronologicky. Oproti tomu děj v *Matce přírodě* je sotva patrný, a s výjimkou finálního rozuzlení postrádá náhlé zvraty. Místo zvrátů a jasného děje zaujímají velkou část románu detailní popisy krajinných scénérií, Gabrielovy úvahy a vzpomínky, a dialogy Perucha s Manolou.⁵²

*„Era para don Gabriel uno de esos momentos en que hace crisis la vida del hombre, y éste se da cuenta exacta de que entra en un camino nuevo y el porvenir va a ser muy diferente del pasado, comenzó a alzarse del oscuro telón de fondo una especie de niebla mental, una nube confusa, blanquecina primero, rojiza después, y en ella se delinearón y perfilaron cada vez con mayor claridad escenas de su existencia.“*⁵³ (Ta chvíle byla pro Gabriela jedním z momentů, ve kterém člověk prožívá životní krizi, a přesně si uvědomí, že se vydává na novou cestu, a že ho čekají zcela jiné vyhlídky, než měl v minulosti, a z hloubky temného pozadí se začal zvedat jakýsi druh mentální mlhy, nejdřív bělavý, poté načervenalý nejasný oblak, ze kterého se rýsovali čím dál jasněji scény jeho existence.)⁵⁴

Téměř celá kapitola 8 zachycuje Gabrielovy reflexe a vzpomínky, a dialogům Perucha s Manolou se nejvíce věnují kapitoly 19 a 20.

⁴⁹ „El capellán, instrumento inocente de la terrible tragedia de desoló los pazos de Ulloa, es el victorioso en la lucha contra la madre naturaleza: victoria que corresponde al libre albedrío. BARROSO, Fernando J. *El naturalismo en la Pardo Bazán*. Madrid: Playor, 1973. s. 120.

⁵⁰ BRAVO VILLASANTE, Carmen. *Vida y obra de Emilia Pardo Bazán*. Madrid: E. M. E. S. A, 1973. s.124

⁵¹ BARROSO, Fernando J. *El naturalismo en la Pardo Bazán*. Madrid: Playor, 1973. s. 172.

⁵² EBERENZ, Rolf. De "Los pazos de Ulloa" à "La madre naturaleza" de Emilia Pardo Bazán : la evolución de un mundo novelesco. Versants: revue suisse des littératures romanes = Rivista svizzera delle letterature romanze = Revista suiza de literaturas románicas. 1983, vol 5, [online] dostupné z: <http://www.e-periodica.ch/cntmng?pid=ver-001:1983:5::172>. s. 104.

⁵³ PARDO BAZÁN, Emilia. *La madre Naturaleza*. Madrid: Clásicos Taurus, c1992. s. 121-122.

⁵⁴ Překlad: Tereza Melmuková

Nejpodstatnější rozdíl však představuje smysl, cíl obou románů. Zatímco rozuzlení *Dvoru Ulloa* spočívá ve výhře přírodních sil nad snahami společnosti přírodu zkrotit a napravit, podstata *Matky přírody* tkví v situacích vedoucích k incestu Perucha a Manuely a poté v situacích, které z jejich činu vyplynuly. V souladu s podstatou románů se nese i jejich celková atmosféra, která je v prvním z nich plná zvrátů a kontrastů. Scény plné světla a klidu náhle střídají tmavé, násilné, rozbouřené výjevy. Kdežto atmosféra v druhém románu je kromě závěrečné scény pokojná a vyrovnaná. Podle Benita Varely Jácoma, i přesto, že v analyzovaných románech kulminuje autorčino naturalistické pojetí její románové tvorby, mísí se v něm i romantické a realistické motivy. Nechybí ani sentimentální pasáže, výrazné lyrické popisy přírody a idealizace Nuchi a náprava erotických a násilných motivů.⁵⁵ Podrobnější analýze naturalistických aspektů v románech se věnují následující kapitoly práce.

⁵⁵ La concepción naturalista de la novela pardobazanianiana llega a su culminación con *Los Pazos de Ulloa* y *La madre naturaleza*. Sin embargo, no podemos olvidar que este ciclo alternan, se mezclan con los procedimientos naturalistas motivos románticos y enfoques propiamente realistas. No faltan las concesiones a lo sentimental, las descripciones líricas del paisaje, la idealización de Nucha, la corrección de lo erótico y la violencia. VARELA JÁCOME, Benito. *Estructuras novelísticas de Emilia Pardo Bazán*. Santiago de Compostela: Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Instituto P. Sarmiento de Estudios Gallegos, 1973. s. 49.

5 INSTINKT A SPOLEČNOST

5.1 Motiv instinktu aneb motiv lidské přirozenosti

Motiv instinktu v románech ztvárňuje roli oponenta vůči jakékoliv snaze společnosti ho potlačit. V poměru s motivem společnosti je motiv instinktu zastoupen ve větší míře. Projevuje se totiž na několika úrovních, které dohromady vytváří velmi silný celek, kterému se snaží společnost svými prostředky čelit. V širším slova smyslu je hlavním představitelem instinktu příroda, jejíž všudypřítomnost a vliv hrají v obou dílech důležitou roli. M. B. Goyanes vnímá barbarskou a násilnou přírodu z *Dvoru Ulloa* jako hlavního protagonistu románu, a zároveň jako rámeček nezákladnějších a primitivních emocí (instinktů).⁵⁶ Podobně komentuje přírodu z *Dvoru Ulloa* i F. J. Barroso, který popisuje roli přírody jako slepou sílu, která překonává a dominuje lidským bytostem, které jsou oslabeny a zcela neschopny nad přírodou zvítězit.⁵⁷

Na další úrovni jsou projevy instinktu vyjádřeny prostřednictvím postav, z nichž nejvýraznějšími zástupci představitelů instinktu jsou Pedro, Primitivo, Perucho, Manola, Sabel, a určitým způsobem i některé další vedlejší postavy. V poslední řadě lze pozorovat, jak jsou projevy instinktu doprovázeny i specifickou atmosférou, vyprávěcími technikami, a jazykovými prostředky.

Instinkt jako součást vrozeného chování se projevuje jednáním postav a prostřednictvím vlivů sil přírody. Instinkt neboli pud je v psychologii popsán jako druh vrozené motivace, který vede k účelnému, stereotypnímu, nutkavému chování, které není výsledkem učení, ani zkušenosti.⁵⁸ Z pohledu psychoanalýzy, jejímž zakladatel je Sigmund Freud, je lidské chování determinováno silami (nevědomými motivy, instinkty, vytěsněnými touhami), které člověk nemůže snadno kontrolovat. Tyto determinující síly často pramení z vrozených vnitřních impulzů, které jedince nutí k jejich uspokojení bez ohledu na okolí.⁵⁹ Uspokojení instinktů, jakožto dosažení pocitu štěstí, se v momentě, kdy nám okolní svět neumožní naše instinkty uspokojit a odepírá nám tím uspokojení našich potřeb, proměňuje v příčinu intenzivního utrpení. Utrpení způsobuje okolní svět představovaný kulturou a civilizovanou společností, která jedince nutí k sublimaci instinktů, a proto je většina sociálních vztahů mezi lidmi řízena sociální frustrací,

⁵⁶ BAQUERO GOYANES, Mariano. *La novela naturalista española: Emilia Pardo Bazán*. Murcia: Secretariado de la Universidad de Murcia, 1986. s. 14.

⁵⁷ BARROSO, Fernando J. *El naturalismo en la Pardo Bazán*. Madrid: Playor, 1973. s. 96.

⁵⁸ VÁGNEROVÁ, Marie. *Obecná psychologie: dílčí aspekty lidské psychiky a jejich orgánový základ*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. s. 329.

⁵⁹ Tamtéž s. 333

jinými slovy chováním vyplývajícím z potlačování a neuspokojení pudů.⁶⁰ Jestliže aplikujeme Freudovu teorii na analýzu vztahů, postav a situací v románech *Dvůr Ulloa* a *Matka příroda*, můžeme pozorovat podobnost mezi Freudovou teorií a zápletkami románů, jejichž základem je totiž problém pudových tendencí, které jsou v neustálém konfliktu s tlaky vyplývajících z požadavků sociálních norem. Nepřímou souvislost mezi psychoanalytickou teorií S. Freuda a motivy románů E. P. Bazán komentoval ve své studii Carlos Feal Deibe.⁶¹ Ten interpretuje několik scén, (konkrétně: když Julián pozoroval, jak Sabia vykládá karty, nebo, na scéně s pavoukem, nebo na scéně, kdy Julián potkal Sabel, když vycházela z Pedrova pokoje, nebo když měl Julián noční můru) ve kterých přivádějí Juliána do rozpaků jeho vlastní fantazie, myšlenky, nebo sny, a není v nich tedy jasná hranice mezi snem a realitou. Popisuje tedy projevy vědomím potlačované reality, tedy potlačovaných strachů, a potlačované sexuality.⁶² Na základě této interpretace poznamenává, že galicijská spisovatelka tak předznamenává objev, který o pár let později uskuteční vídeňský doktor.⁶³

C. B. Villasante se také vyjadřuje k problému instinktu, když na scéně z *Dvoru Ulloa* popisuje na skupině zarostlých, necivilizovaných lovců podobných spíše šelmám, než lidem proces animalizace, kterému je podrobena lidská rasa, která je ovládána svými instinkty. Typický naturalistický prvek animalizace neboli degradace lidské bytosti na úroveň zvířete spočívá v projevech lidských postav, které přistupují k určitým oblastem života jako zvířata. Nejzřetelněji je proces zachycen v oblasti reprodukce, výchovy potomků, způsobu stravování, a celkově v přístupu k životu.⁶⁴ Nicméně i když se na základě důležitosti role instinktu, jeví *Dvůr Ulloa* a *Matka příroda* deterministicky, F. J. Barroso vysvětluje, že E. P. Bazán odmítala deterministický naturalismus tak, jako ho chápal E. Zola, a který podřizuje lidské chování fyziologickému diktátorství, a přesto považuje tyto dva romány za naturalistické, protože ačkoli nejsou deterministické, obsahují prvky naturalismu.⁶⁵

Naturalisticky zaměřené situace autenticky ilustruje několik scén z prvního románu. Už při první konfrontaci skupiny lovců s knězem Juliánem, který se jich ptá na cestu do Panství

⁶⁰ FREUD, Sigmund, EDICIÓN DE MARIANO RODRÍGUEZ GONZÁLEZ a TRADUCCIÓN DE LUIS LÓPEZ-BALLESTEROS. *El malestar en la cultura*. Madrid: Editorial Biblioteca Nueva, S.L., 1999. s. 29-30.

⁶¹ FEAL DEIBE, Carlos. Naturalismo y antinaturalismo en "Los pazos de Ulloa". *Bulletin of Hispanic Studies*. Liverpool University Press Online, 1971, (4), 314-327 [online] dostupné z: <http://online.liverpooluniversitypress.co.uk/doi/abs/10.3828/bhs.48.4.314> s. 325.

⁶² Tamtéž, s. 320-324.

⁶³ Tamtéž, s. 323. „De este modo, y sobre todo al hacer que el sueño exprese una realidad reprimida, la escritora gallega está anunciando el descubrimiento que pocos años más tarde va a llevar a cabo un genial médico vienés.“

⁶⁴ BRAVO VILLASANTE, Carmen. *Vida y obra de Emilia Pardo Bazán*. Madrid: E. M. E. S. A, 1973. s. 122-123.

⁶⁵ BARROSO, Fernando J. *El naturalismo en la Pardo Bazán*. Madrid: Playor, 1973. s. 172.

Ulloa, vyzařuje ze skupiny s Pedrem v čele divokost, která Juliánovi jako kultivovanému člověku nahání strach. Ještě předtím, než dojde k výše popsané první konfrontaci, Julián pomalu začíná chápat sílu přírody a instinktu prostřednictvím kontaktu s jazykem místních obyvatel. Před setkáním s lovci se ptá několika místních obyvatel, jaký kus cesty mu ještě zbývá, než dorazí do Panství Ulloa. Místní mu však poradí regionálním, venkovským dialektem a Julián jako duchovní a navíc původem z města výrazům: „*falta Un bocadito, un bocadito...*“⁶⁶ (už jen kousíček)⁶⁷, nebo „*la carrerita de un can*“⁶⁸ (co by kamenem dohodil)⁶⁹ nerozumí a zanedlouho, vyděšený z prodírání se houštinami a lesem, si pro sebe povzddechne: „*¡Qué país de lobos!*“⁷⁰ (Země vlků!)⁷¹

Ricardo Gullón rozlišuje v rámci prvního románu dvě oblasti, které jsou ovlivněny instinktem, ve významu, který byl zmíněn v práci již dříve. Sféra přírody, barbarská, nebezpečná a vzbuzující v postavách strach. V druhé řadě je jednou oblastí i románový rámec působící v příběhu, tedy postavy, které ukazují své temné stránky, neomalenost, hrubost, zanedbalost a animálnost.⁷² Podobně jako se k animálnosti postav unášených instinktem vyjadřovala Carmen Bravo Villasante, i Ricardo Gullón ilustruje tento aspekt na několika výstupech z *Dvoru Ulloa*. Ať už je to scéna večeře psů, kdy si Perucho musí vybojovat kus jídla od nich, jako kdyby byl součástí psí smečky, přirovnávání kojné k dojící krávě, nebo Pedrova sexuální promiskuita. Všem je společná dekadence lidskosti na pokles na úroveň zvířete (animálnost).⁷³

Podstatnou instinktivní roli ztvárňují i ženské postavy, které fungují jako posilující element instinktů mužských postav. Svou přirozenou krásou těla s lehkou nemravností vysílají impulsy a provokují opačné pohlaví, které se následně, nechá unést svým chtíčem, nebo s ním kvůli síle mravních způsobů svádí vnitřní boj. V rovině postav představujících instinkt je z hlediska jejich psychiky nezbytné stanovit, co pro ně instinkt znamená. Podle Cristiny Patiño Eirín je zpracování psychologie postav zásadním aspektem naturalistických románů Emilie Pardo Bazán. Bohatost odstínů lidské psychiky, pocity, dojmy, vjemy a nestabilita myšlenek v součtu

⁶⁶ PARDO BAZÁN, Emilia. *Los pazos de Ulloa*. 7a. reimpr. Madrid: Alianza, 1997. s. 9.

⁶⁷ Překlad: Tereza Melmuková

⁶⁸ PARDO BAZÁN, Emilia. *Los pazos de Ulloa*. 7a. reimpr. Madrid: Alianza, 1997. s. 10.

⁶⁹ Rovněž přelad T. Melmuková

⁷⁰ PARDO BAZÁN, Emilia. *Los pazos de Ulloa*. 7a. reimpr. Madrid: Alianza, 1997. s. 10.

⁷¹ Překlad: T. Melmuková

⁷² „la naturaleza le parecía difícil de comprender, y casi le infundía temor por la vital impetuosidad que sentía palpitar en ella“ MAYORAL, Marina. a Ricardo GULLÓN. *Estudios sobre "Los Pazos de Ulloa"*. Madrid: Ministerio de Cultura, c1989. Colección Encuentros (Ediciones Cátedra). s. 11.

⁷³ Tamtéž, s. 12-16.

slouží autorce románů k představení postav z pohledu tělesné stránky a jejich fyzická morfologie poté udržuje určitým způsobem přímý kontakt s jejich jednáním založeným na psychice.⁷⁴ Jako příklad uvádí postavu Sabel.

Zásadní ženskou postavou, která vzbuzuje v mužských postavách atraktivitu, probouzí v nich jejich instinktivní chtíč a přírodní pudy je již zmíněná Sabel.

„*Sabel era un buen pedazo de lozanísima carne. Sus ojos azules, húmedos y sumisos, su color animado, su pelo castaño que se rizaba en conchas paralelas y caía en dos trenzas hasta más abajo del talle, embellecían mucho a la muchacha y disimulaban sus defectos, lo pomuloso de su cara, lo tozudo y bajo de su frente, lo sensual de su respingada y abierta nariz.*“⁷⁵ (Sabel byla ženská krev a mléko. Její modré, vlhké a svůdné oči, jejich živá barva, její kaštanově hnědé vlasy, které se vlnily jako mušle a splétaly se ve dva copy, které sahaly až po pás, dívku velmi zkrášlovali, a zakrývali její nedostatky jako lícni kosti, tvrdohlavost a smyslnost špičatého nosu.)⁷⁶

Kromě Pedra, který svým instinktům vyvolaným smyslností Sabel několikrát podlehl, stejně jako dudák z Naya (Gallo, později Sabelin manžel), byl zasažen smyslností Sabel i kněz Julián. „*Lo cierto es que Julián bajaba la vista, no tanto por lo que oía, como por no ver a Sabel, cuyo aspecto, desde el primer instante, le había desagradado de extraño modo.*“⁷⁷ (Je jasné, že Julián sklápěl zrak ne kvůli tomu, co slyšel, nýbrž aby neviděl Sabel, jejíž vzhled ho od první chvíle znepokojoval)⁷⁸

Ač Juliána její smyslnost zneklidňovala a vyvolávala v něm instinktivní reakce, on jakožto duchovní a kněz, se těmto stimulům, které pobízely jeho přírodní pudy k aktivitě, ubránil a Sabel za její vyzývavý způsob vzhledu pokáral.

„*Una mañana entró Sabel a la hora de costumbre con las jarras de agua para las abluciones del presbítero, que, al recibirlas, no pudo menos de reparar, en una rápida ojeada, cómo la moza venía justillo y enaguas con la camisa entreabierta, el pelo destrenzado ...Julián retrocedió, y la jarra tembló en su mano, vertiéndose un chorro de agua por el piso. - Cúbrase usted, mujer - murmuró con voz sofocada por la vergüenza. No me traiga nunca el agua cuando esté así... no es modo de presentarse a la gente.*“⁷⁹ (Jednoho rána, když Sabel vstoupila v obvyklou hodinu se džbány vody do pokoje kněze, aby se s vodou umyl, jakmile džbány převzal,

⁷⁴ PATIÑO EIRÍN, Cristina. *Poética de la novela en la obra crítica de Emilia Pardo Bazán*. Santiago de Compostela, Universidade de Santiago de Compostela, 1998. Lalia, no. 10. s. 208-212.

⁷⁵ PARDO BAZÁN, Emilia. *Los pazos de Ulloa*. 7a. reimp. Madrid: Alianza, 1997. s. 21.

⁷⁶ Překlad: Tereza Melmuková

⁷⁷ PARDO BAZÁN, Emilia. *Los pazos de Ulloa*. 7a. reimp. Madrid: Alianza, 1997. s. 21.

⁷⁸ Překlad: Tereza Melmuková

⁷⁹ PARDO BAZÁN, Emilia. *Los pazos de Ulloa*. 7a. reimp. Madrid: Alianza, 1997. s. 49-50.

nemohl si nevšimnout, že dívka přišla ve šněrovačce a spodničce a s polo rozepnutou košilí a s rozpuštěnými vlasy... Julián ustoupil a jak se mu třásl džbán v ruce, vylil kapku vody na zem. „Zahalte se, ženská“, mumlal stydlivým hlasem. Takhle upravená už mi vodu nikdy nenoste, tímto způsobem se člověk lidem neprezentuje.)⁸⁰

Podobné stavy vyvolávala Rita, jedna z dcer markýze z Lage, v Pedrovi. Ačkoli pokrevně příbuzní, bez zásahu Juliána by se nechali unést svými instinkty vyvolanými vzruchy. Od prvního momentu v Pedrovi jeho sestřenice Rita vyvolávala zájem. „*Al estrecharla, don Pedro no pudo dejar de notar las bizarras proporciones del bello bulto humano que oprimía. ¡Una real moza, la primita mayor!*“⁸¹ (Když se k ní Pedro přiblížil, nemohl přestat vnímat bizarní proporce krásy lidské siluety, které k sobě tiskl. „Pořádná ženská, ta nejstarší sestřenka“)
82

Pedro zhodnotil postupně všechny své sestřenice a výsledkem rozvahy nad tím, která z nich by pro něj byla nejlepší manželka a matka jeho syna, pokračovatele rodu Moscocho, byla volba Rity. „*A la que no se podían poner tachas era a Rita. Lo que más cautivaba a su primo, en Rita, no era tanto la belleza del rostro como la cumplida proporción del tronco y miembros, la amplitud y redondez de la cadera, el desarrollo del seno, todo cuanto en las valientes y armónicas curvas de su briosa persona prometía la madre fecunda y la nodriza inexhausta.*“⁸³ (Té, které se nedalo nic vytknout, byla Rita. To, co na Ritě jejího bratrance nejvíc uchvátilo, nebyla ani tak krása obličeje, jako spíše proporce těla a končetin, šíře a zaoblenost boků, vyvinutá ňadra, všechno co ohledně jejích harmonických křivek její půvabné osobnosti slibovalo plodnou matku a neunavitelnou kojnou)⁸⁴

Z krátkého úryvku popisujícího Pedrův pohled na Ritu je opět zřejmá animálnost s jakou si Pedro vybíral svou nastávající. Důležitější než krásná tvář pro něj byly ženské atributy, které byly známkou plodnosti. Nejvíce proto na Ritě oceňoval plnost a šíři boků, vyvinutá ňadra a celkovou harmonii křivek.

Z pohledu Pedrovy vypočítavosti při výběru ženy, při které neuplatňoval požadavky na krásu a potěšení smyslů, nýbrž především své zájmy o starost ohledně potencionálního pokračování rodu.

⁸⁰ Překlad: Tereza Melmuková

⁸¹ PARDO BAZÁN, Emilia. *Los pazos de Ulloa*. 7a. reimp. Madrid: Alianza, 1997. s. 88.

⁸² Překlad: Tereza Melmuková

⁸³ PARDO BAZÁN, Emilia. *Los pazos de Ulloa*. 7a. reimp. Madrid: Alianza, 1997. s. 92.

⁸⁴ Překlad: Tereza Melmuková

čovatele rodu. Jeho počínání je proto přirovnáno k zemědělci, jehož starost z dobré úrody počíná ve výběru plodné půdy. „*como el agricultor que ante un terreno fértil*“⁸⁵ (jako zemědělec před plodným terénem)⁸⁶

Dále stejně jako Sabel, i Rita si byla vědoma své atraktivnosti a přitažlivosti pro muže. F.J.Barroso v rámci srovnání těchto dvou postav upozorňuje, že ačkoli pochází každá z jiné sociální sféry, jsou si velmi podobné, obě dvě jsou povrchní, domýšlivé, krásné, avšak u Sabel je zjevný rys animálnosti, který u Rity nenajdeme.⁸⁷ „*Rita, siempre animada y provocadora, lo era mucho con su primo, y no poco con los demás, pues don Pedro advirtió que a las miradas y requiebros de sus admiradores correspondía con ojeadas vivas y flecheras.*“⁸⁸ (Vždy plná života, Rita provokovala nejen svého bratrance, ale i ostatní, Pedro si tak všiml, že na Rita na pohledy svých obdivovatelů odpovídala mrkáním.)⁸⁹

Z ženského vědomého dráždění mužské přirozenosti lze usuzovat, že zmíněné ženské postavy, jako představitelky přírodních zákonů a instinktu včetně, zastávají v analyzované opozici stran instinktu a morálky (společenských pravidel) velký podíl.

Pedro nakonec upozadil své instinkty a řídil se radami duchovního Juliána, a za manželku si vybral Nuchu. Tohoto rozhodnutí později, po narození potomka litoval. Nejen, že se nedočkal očekávaného následovníka rodu, tedy chlapce, nýbrž dívky, ale navíc protože byla Nucha slabá, nemohla dítě kojit. Pedro litoval, že neuposlechl své instinkty a nevybral si raději Ritu. Těsně před narozením potomka řešili Pedro s doktorem Maximem Juncalem, kde by mohl sehnat vhodnou kojnou.

„*¿Tendré tiempo de ir a Castrodorna? La hija de Felipe el casero, aquella mocetona, ¿no sabe usted?... -¿Pues no he de saber? ¡Gran vaca! Tiene usted ojo médico... Y está parida de dos meses. Lo que no sé es si los padres la dejarán venir. Creo que son gente honrada en su clase y no quieren divulgar lo de la hija. -¡Música celestial! Si hace ascos la traigo arrastrando por la trenza... A mí no me levanta la voz un casero mío.*“⁹⁰ (Stihnu dojet do Castradorny? Dcera Filipa, domovníka, ta dívka, „znáte?“ „Jakpak by ne, pořádná kráva!“ „Máte, pane, lékařské oko. A je 2 měsíce po porodu. Avšak nevím, jestli jí rodiče dovolí sem přijít. Myslím, že jsou to ve své třídě čestní lidé a nechtějí šířit to o dceři. „Rajská hudba!“ Jestli bude odporovat, dověču jí sem za copy...Se mnou se žádný domácí přít nebude.)⁹¹

⁸⁵ PARDO BAZÁN, Emilia. *Los pazos de Ulloa*. 7a. reimp. Madrid: Alianza, 1997. s. 92.

⁸⁶ Překlad: T. Melmuková

⁸⁷ BARROSO, Fernando J. *El naturalismo en la Pardo Bazán*. Madrid: Playor, 1973. s. 103.

⁸⁸ PARDO BAZÁN, Emilia. *Los pazos de Ulloa*. 7a. reimp. Madrid: Alianza, 1997. s. 97.

⁸⁹ Překlad: Tereza Melmuková

⁹⁰ PARDO BAZÁN, Emilia. *Los pazos de Ulloa*. 7a. reimp. Madrid: Alianza, 1997. s. 163.

⁹¹ Překlad: T. Melmuková

Z hrubého rozhovoru Pedra s doktorem, kdy smýšlí, že by dobrou kojnou byla dcera Filipa, se oba dva o zmíněné dívce vyjadřují velmi hrubým způsobem. Doktor dokonce použije výraz „pořádná kráva“, když chce vyjádřit, že je dívka velmi obdařená a díky tomu, že před dvěma měsíci porodila, je schopná dobře kojit. Na zmíněný doktorův komentář se Pedro chvástá, že by ji v tom případě přivedl do svého domu i násilnou cestou, kdyby se dívka bránila. V tento moment se opět projevuje animálnost a brutalita, jak ze stany Pedra, tak i ze strany doktora Maxima Juncala, který přirovnává kojnou ke krávě, která dává mléko. Vedle hrubosti a necivilizovanosti můžeme pozorovat i pocit nadřazenosti, který Pedro vyjadřuje svým postojem vůči ostatním a zejména vůči ženám.

Z jiného pohledu je poté zachycen zásah vlivu instinktu na člověka a jeho chování v období mateřství. Celé těhotenství i následné mateřství Nuchi je zachyceno způsobem, který připomíná psychoanalytickou metodu S. Freuda.⁹² Podobnost s psychoanalytickým přístupem je však pouze náhodná, vzhledem k časové ose konce 19. století a počátku století 20. Situace spojené s obdobím mateřství ilustruje Nucha, která na sobě samé pozoruje po porodu mnoho změn, které zaviněné jejím mateřstvím výrazně ovlivňují její chování a psychiku. Tyto změny na ni působí tak výrazně, že jí jsou nepříjemné, a jelikož už jí v některých momentech dovádí do stavů paranoi, či úzkostného strachu, rozhodla se svěřit se Juliánovi, kterého narození Nuchiny dcery také velmi zasáhlo.

*„Era antes muy valiente; pero desde... que nació la pequeña, no sé qué me pasa; parece que me he vuelto medio tonta, que tengo miedo a todo...“*⁹³ (Předtím jsem byla velmi odvážná; ale od té doby co se narodila malá, nevím co se mi děje, zdá se, že jsem se trochu zbláznila, protože se všeho bojím.)⁹⁴

*„Es una enfermedad, es una manía; ya lo conozco, pero no lo puedo remediar, por más que hago. Tengo la cabeza debilitada; no pienso sino en cosas de susto, en espantos.“*⁹⁵ (Je to nějaká nemoc, posedlost; už to znám, ale ať dělám, co dělám, nemůžu tomu čelit. Mám oslabenou hlavu; nemyslím na nic jiného, než na strašidelné věci a děsy.)⁹⁶

Skutečnost, že mateřství zasáhne psychiku matky, není až tolik překvapivé, ovšem Manola silně zasáhla i Juliána už téměř od prvních momentů jejího života.

⁹² FEAL DEIBE, Carlos. Naturalismo y antinaturalismo en "Los pazos de Ulloa". Bulletin of Hispanic Studies. Liverpool University Press Online, 1971, (4), [online] dostupné z: <http://online.liverpooluniversitypress.co.uk/doi/abs/10.3828/bhs.48.4.314>. s. 323-325.

⁹³ PARDO BAZÁN, Emilia. *Los pazos de Ulloa*. 7a. reimp. Madrid: Alianza, 1997. s. 202.

⁹⁴ Překlad: Tereza Melmuková

⁹⁵ PARDO BAZÁN, Emilia. *Los pazos de Ulloa*. 7a. reimp. Madrid: Alianza, 1997. s. 202.

⁹⁶ Překlad: Tereza Melmuková

„*al par encendía en él misterioso fuego, ternura humana, expansiva y dulce; el presbítero empezaba a querer a la niña con ceguera...*“⁹⁷ (Zanedlouho v něm vznítily tajemný oheň, rozpínající se, a sladkou lidskou něhu; kněz začínal dívku slepě milovat.)⁹⁸

D. Villanueva na základě interakcí a pout mezi Juliánem, Nuchou a její dcerou objasňuje marnou situaci Juliána, který se cítil vinný z neúspěchu manželství, které mezi Nuchou a Pedrem sjednal sám Julián, a v druhé řadě se určitým způsobem cítí jako otec Nuchiny dcery.⁹⁹

Můžeme pozorovat, jak dívka (Manola) postupně zasáhne svou existencí mnoho postav ve svém okolí a působením na jejich instinktivní podstatu, je určitým způsobem ovlivní. Vzhledem k pokračování příběhu z *Dvoru Ulloa* v následujícím románu *Matka příroda*, je ze všech Manolou ovlivněných postav nejpodstatnější Perucho. Jeho zalíbení v Manole má počátek již ve 23. kapitole prvního románu.

„*Muchísimo le llamó la atención la chiquitina al pronto. Ni los pollos nuevos cuando rompían el cascarón, ni los cachorros de la Linda, ni los recentales de la vaca, consiguieron nunca fijar así las miradas atónitas de Perucho. No podía él darse cuenta de cómo ni por dónde había venido tan gran novedad; sobre este tema, se perdía en reflexiones.*“¹⁰⁰ (Brzy v něm maličká vzbuzovala obrovskou pozornost. Ani čerstvá kuřata, když se líhla z vajec, ani Lindiny štěňata, ani telata nedokázaly nikdy tak upoutat žasnoucí zrak Perucha. Ten nechápal, jak to bylo možné, ale v tomto ohledu se ztrácel v reflexích.)¹⁰¹ Perucha pohlcovalo zalíbení v Manole již od doby, kdy byla ještě v kolébce. A i přesto, že Manola byla ještě nemluvně, i ona cítila v Peruchovi spřízněnou duši a dávala to najevo od prvních okamžiků.

„*Así que la niña empezó a tener asomos de conciencia de la vida exterior, dio claras muestras de que si ella le interesaba a Perucho, no le importaba menos Perucho a ella. Ambos personajes reconocieron en seguida su mutua importancia, y a este reconocimiento siguieron evidentes señales de concordia y regocijo. Apenas veía la chiquilla a Perucho, brillaban sus ojuelos, y de su boca entreabierta salía, unido a la cristalina y caliente baba de la dentición, un amorosísimo gorjeo.*“¹⁰² (Jakmile začala dívka vykazovat známky vědomí z okolního světa, dala jasně najevo, že jí Perucho zajímal, a stejně tak zajímala Perucha ona. Obě postavy vzájemně okamžitě rozeznaly oboustrannou důležitost, a toto rozeznání bylo následováno evidentními znaky svornosti a potěšení. Sotva maličká Perucha viděla, svítili jí kukadla, a z její

⁹⁷ PARDO BAZÁN, Emilia. *Los pazos de Ulloa*. 7a. reimp. Madrid: Alianza, 1997. s. 186.

⁹⁸ Překlad: Tereza Melmuková

⁹⁹ MAYORAL, Marina. a Ricardo GULLÓN. *Estudios sobre "Los Pazos de Ulloa"*. Madrid: Ministerio de Cultura, 1989. Colección Encuentros (Ediciones Cátedra). s. 28

¹⁰⁰ PARDO BAZÁN, Emilia. *Los pazos de Ulloa*. 7a. reimp. Madrid: Alianza, 1997. s. 222.

¹⁰¹ Překlad: T. Melmuková

¹⁰² PARDO BAZÁN, Emilia. *Los pazos de Ulloa*. 7a. reimp. Madrid: Alianza, 1997. s. 223.

polo otevřené pusy vycházelo společně s čirou a teplou slinou z prořezávání zubů milující žvatláni.)¹⁰³ C. F. Deibe vidí v těchto dětských scénách skrze jejich slovník plný zamilovaných slovíček zárodek erotismu, který se naplní v *Matce přírodě*.¹⁰⁴

Idylické a radostné soužití těchto dvou instinktem přitahovaných dětí však nemělo dlouhého trvání. Jednoho dne, když se Nucha rozplývala nad pohledem na obě děti při společné koupeli, dojatá z pohledu na ně pronesla, že vypadají jako sourozenci. Jakmile koupeli přítomný Julián uslyšel Nuchinu větu, zamrazilo v něm a nevyhnutelně mu zkameněl výraz ve tváři, jelikož si byl vědom pravdivosti Nuchina výroku a také lži, kterou Nuche o Peruchovi řekl, když se s ním poprvé setkala. Nucha z Juliánova výrazu instinktivně okamžitě pochopila jaká je skutečná pravda a v záchvatu zuřivosti neurvale doslova vyrvala Peruchovi Manolu z rukou, a rozčileně mu hrozila fyzickým trestem, pokud se ještě někdy k Manole přiblíží.

„*¡Largo de aquí! - decía más pálida que nunca y con los ojos llameantes -. ¡Que no te vea yo entrar!... Como vuelvas te azoto, ¿entiendes?, ¡te azoto!*“¹⁰⁵ („Táhni odsud!“ říkala, bledá jako nikdy a s blýskavými očima. Ať už tě nevidím sem vstoupit! Jestli se vrátíš, sešleham tě!)¹⁰⁶ Vyděšený a ukřivděný Perucho nechápal svou vinu, ani důvod náhlého zvratu situace. „*Perucho sólo pensaba en la injusticia cometida con él. - No hacía mal... - balbució, ahogándose -. No-ha-cí-a-mal... ningu... no...*“¹⁰⁷ (Perucho přemýšlel pouze nad nespravedlností, která vůči něm byla spáchána. „Nedělal jsem nic špatného“ zajíkal se pláčem. „Nedělal jsem nic š-p-a-t-n-é-h-o.“)¹⁰⁸

Touto událostí byli Perucho a Manola rozděleni až do Nuchiny smrti. Později se nám v poslední kapitole z pohledu Juliána, který se po 10 letech vrací do Ulloa navštívit Nuchin hrob, naskýtá pohled na znovu nabytou blízkost a spokojenost obou dětí. Pouze s rozdílem, že tentokrát Perucho nebyl ten otrhaný zanedbaný chlapec, nýbrž dobře oblečený chlapec, zdánlivě představitel dobrých způsobů. A naopak Manola neoplývala vzhledem následnice a dědičky panství Ulloa, avšak se svým aspektem jevila spíše jako dcera matky přírody.

„*¡Vaya si conocía Julián a la pareja! Sólo una circunstancia le hizo dudar de si aquellos dos muchachos encantadores eran en realidad el bastardo y la heredera legítima de Moscoso. Mientras el hijo de Sabel vestía ropa de buen paño, de hechura como entre aldeano acomodado y señorito, la hija de Nucha, cubierta con un traje de percal, asaz viejo, llevaba los zapatos tan*

¹⁰³ Překlad: T. Melmuková

¹⁰⁴ FEAL DEIBE, Carlos. Naturalismo y antinaturalismo en "Los pazos de Ulloa". Bulletin of Hispanic Studies. Liverpool University Press Online, 1971, (4), [online] dostupné z: <http://online.liverpooluniversity-press.co.uk/doi/abs/10.3828/bhs.48.4.314>. s. 326

¹⁰⁵ PARDO BAZÁN, Emilia. *Los pazos de Ulloa*. 7a. reimp. Madrid: Alianza, 1997. s. 226.

¹⁰⁶ Překlad: T. Melmuková

¹⁰⁷ PARDO BAZÁN, Emilia. *Los pazos de Ulloa*. 7a. reimp. Madrid: Alianza, 1997. s. 227.

¹⁰⁸ Překlad: T. Melmuková

rotos, que puede decirse que iba descalza.“¹⁰⁹ (Samozřejmě, že Julián dvojici znal! Jenom kvůli jedné okolnosti váhal, jestli jsou ty milé děti ve skutečnosti nemanželský syn a legitimní dědička Moscosa. Zatímco syn Sabel byl dobře oblečený, asi jako bohatý vesničan, nebo pán, dcera Nuchi byla zahalená ve starém hadru a boty, které měla obuté, byly tak rozbité, že se šlo říct, že šla bosa.)¹¹⁰

Variace popsaného posledního obrazu prvního románu, nás uvádí do toho následujícího, kde se nám na jeho prvních stránkách naskytne velmi podobná scéna, pouze mírně posunutá v čase dopředu. Na přechodu románů a jejich návaznosti můžeme také zřetelně pozorovat, jak se mění autorčin styl. Zatímco v prvním románu měla přítomnost přírody charakter drsné a nezkrotné síly, v druhém románu, který je podle Carmen Bravo Villasante doslova apoteózou nádherné a neklidné přírody Galicie, nabývá příroda důležitějšího měřítka a lze tvrdit, že je i personifikována, jelikož v jejím lůně spočinuli Perucho a Manuela, o které v průběhu románu pečuje a je pro ně bezpečným útočištěm.¹¹¹ V určitém slova smyslu představuje pro Manolu její náhradní matku, avšak z pohledu Gabriela spíše macechu, což ilustruje v poslední větě románu jeho oslovení přírody. „*Naturaleza, te llaman madre... Más bien deberían llamarte madrastra.*“,¹¹² (Přírodo, říkají ti matka, ale raději by ti měli říkat macecha)¹¹³ Na základě této věty charakterizuje Laureano Bonet Gabrielovu situaci jako dvojitý neúspěch a popisuje Gabriela jako postavu, která zhmotňuje intelektuální sebezpozorování a psychické opotřebení městským životem, které předchází oné psychické vyčerpanosti, která se opakovaně objevuje v dílech spisovatelů generace 98.¹¹⁴

5.1.1 Motiv přírody

Instinkt, potažmo příroda jsou tedy hlavní příčinou všech událostí. Při sloučení termínu instinkt s termínem příroda je však zapotřebí mezi nimi stanovit určitý rozdíl a rozlišit jejich význam.¹¹⁵ Téměř většina popsaných situací z výše popsané kapitoly se věnovala případům,

¹⁰⁹ PARDO BAZÁN, Emilia. *Los pazos de Ulloa*. 7a. reimp. Madrid: Alianza, 1997. s. 310.

¹¹⁰ Překlad: Tereza Melmuková

¹¹¹ BRAVO VILLASANTE, Carmen. *Vida y obra de Emilia Pardo Bazán*. Madrid: E. M. E. S. A, 1973. s. 136.

¹¹² PARDO BAZÁN, Emilia. *La madre Naturaleza*. Madrid: Clásicos Taurus, c1992. s. 379.

¹¹³ Překlad: Tereza Melmuková

¹¹⁴ „Doble fracaso por tanto el que sufre este Maduro-y a la vez un tanto naïf- personaje en quien se encarnan unas introspecciones intelectuales, un desgaste psíquico propio del vivir urbano que anticipa aquella fatiga anímica tan reiterada en los ya no lejanos relatos noventaiochistas.” HEMINGWAY, Maurice a José Manuel.

GONZÁLEZ HERRÁN. *Estudios sobre Emilia Pardo Bazán: in memoriam Maurice Hemingway*. Santiago de Compostela, Spain: Consorcio de Santiago de Compostela, 1997. s. 43.

¹¹⁵ TASENDE-GRABOWSKI, Mercedes. Otra vez a vueltas con el naturalismo.. Hispania. American Association of Teachers of Spanish and Portuguese, 1991, vol 74, num.1. , s. 26-35. [online] dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/344530>. s. 27.

v nichž dominoval instinkt, jinými slovy lidská přirozenost, která pramení z charakteru a z podstaty lidské rasy. Zatímco tato podkapitola se věnuje druhé formě přírody, tedy přírodě, jako prostředí (krajině).

Jestliže ve *Dvoře Ulloa* byla příroda vykreslena očima citlivého a civilizovaného kněze Juliána a křehké měšťanky Nuchi, byla proto pojata spíše jako divoká, nezkrotná, děsivá, násilná, proti jejíž síle museli bojovat. V *Matce přírodě* poté pozorujeme, jak se její charakter mění. Příroda je zobrazena jako bohyně lásky a skutečná učitelka života, z níž vycházejí smyslné impulzy, které podněcují lásku.

„*Parecía que la naturaleza se revelaba allí más potente y lasciva que nunca, ostentando sus fuerzas genesíacas con libre impudor. Olores almizclados revelaban la presencia de millares de hormigas; y tras la exuberancia del follaje, se divisaba la misteriosa y amenazadora forma de la araña, y se arrastraba la oruga negra, de peludo lomo.*“¹¹⁶ (Vypadalo to, jako kdyby se tam příroda ukazovala silnější a lascivnější, jako nikdy a pozorovala své síly zrození s volnou necudností. Pižmové vůně odhalovali přítomnost tisíců mravenců; a přes hojnost listoví šlo rozeznat záhadný a hrozivý tvar pavouka, a chlupatá černá housenka se plazila.)¹¹⁷

Vzhledem k smyslnosti a chtíči, které vzbuzuje prostředí a geografické okolí a podněcuje tak k milostnému přiblížení ženy a muže M. B. Goyanes připomíná, že stejný prvek použil už J. Valera ve svém románu *Pepita Jiménez* (1884), kde podobně jako v *Matce přírodě* měla svůdnost krajiny za následek erotickou epizodu.¹¹⁸

Všechno v přírodě, kde trávili Perucho s Manolu většinu času, je svádělo, aby dali průchod svým potlačovaným citům. Dalším aspektem potvrzujícím důležitost role přírody jsou i její rozsáhlé a detailní popisy, které podle C. B. Villasante vycházejí autorce z pera na základě osobní lásky k přírodě a jejího pozorování.¹¹⁹

5.2 Motiv společnosti

Podobně jako bylo obtížné specifikovat pojem instinktu, není snadné vymezit ani pojem společnosti. K bližšímu určení tohoto pojmu proto musíme čerpat z vědy, jejímž objektem studia je společnost. Studium společnosti se zabývá sociologie. Vzhledem k analyzovaným aspektům této práce je nezbytné uvést několik zásadních pojmů a údajů z historie této vědy, jelikož

¹¹⁶ PARDO BAZÁN, Emilia. *La madre Naturaleza*. Madrid: Clásicos Taurus, c1992. s. 62.

¹¹⁷ Překlad: Tereza Melmuková

¹¹⁸ BAQUERO GOYANES, Mariano. *La novela naturalista española: Emilia Pardo Bazán*. Murcia: Secretariado de la Universidad de Murcia, 1986. s. 15

¹¹⁹ BRAVO VILLASANTE, Carmen. *Vida y obra de Emilia Pardo Bazán*. Madrid: E. M. E. S. A, 1973. s. 135.

některé z koncepcí sociologie, jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, úzce souvisí se vznikem naturalismu, neboť se staly primárními idejemi, na kterých byl tento směr vystavěn.

Sociologie definuje základní pojmy, typy a směry společnosti, a zabývá se také její problematikou. Počátky této vědy datujeme do první třetiny 19. století. Jejím zakladatelem je A. Comte, jehož pozitivní sociologie (vědecká sociologie)¹²⁰ neboli pozitivismus se stal jednou z výchozích koncepcí naturalismu.¹²¹

Nejobecněji si pod termínem společnost můžeme představit skupinu jednotlivců, která vytváří sociální skupiny, jejichž celek se označuje jako společnost. Specifičtěji se slovem společnost vymezuje skupina lidí, jejíž jednotlivci sdílejí společnou kulturu, hodnoty, normy a kulturní vzorec.¹²² Jiní sociologové definují společnost jako součet navzájem reagujících jedinců, kteří se podřizují určitým pravidlům, díky kterým ve společnosti funguje sociální řád.¹²³

Očividná více rozměrovost pojmu společnost se tak může vztahovat k několika formám soužití¹²⁴, z nichž pro tuto práci je nejpodstatnější společnost, jako forma civilizace, která dodržuje určitý morálně-kulturní systém. Kromě tohoto systému hrají ve společnosti a jejím rozdělení velkou roli i systémy politický a ekonomický, přičemž tyto dva systémy tvoří měřítko pro rozdělení společnosti do několika sociálních tříd. V rámci sociální sféry analyzovaných románů můžeme sledovat spor dvou sociálních tříd. Konkrétně spor mezi upadající aristokracií, tedy představiteli civilizace a venkovem a jeho obyvateli.¹²⁵

5.3 Konflikt motivu společnosti s motivem instinktu a přírody

Společnost bojuje proti barbarství na několika frontách. Proti přírodě, která společnosti nahání svou velikostí a silou strach. Dále proti necivilizovaným barbarským postavám a jejich činům. V románu *Dvůr Ulloa* sledujeme boje mladého kněze Juliána (představitele civilizace)

¹²⁰ PETRUSEK, Miloslav. *Dějiny sociologie*. Praha: Grada, 2011. Sociologie (Grada). s. 17.

¹²¹ HUERTAS GARCÍA-ALEJO, Rafael. La "novela experimental" y la ciencia positivista. Lull: Revista de la Sociedad Española de Historia de las Ciencias y de las Técnicas. 1984, Vol. 7, N° 13, [online] dostupné z: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=62021> s. 30.

¹²² URBAN, Lukáš. *Sociologie: klíčová témata a pojmy*. Praha: Grada, 2017. s. 39.

¹²³ Tamtéž, s. 39.

¹²⁴ Tamtéž, s. 39.

¹²⁵ EBERENZ, Rolf. De "Los pazos de Ulloa" à "La madre naturaleza" de Emilia Pardo Bazán : la evolución de un mundo novelesco. Versants: revue suisse des littératures romanes = Rivista svizzera delle letterature romanze = Revista suiza de literaturas románicas. 1983, vol 5, [online] dostupné z: <http://www.e-periodica.ch/cntmng?pid=ver-001:1983:5::172>. s. 110.

s vnitřním uspořádáním Panství Ulloa (představitelem barbarství), kterému vládou síly přírody vedené instinktem. F. J. Barroso specifikuje tento spor jako střet dvou sil, ve kterém je představitel společnosti poražen.¹²⁶ Z pohledu Daría Villanuevy je hlavním protagonistou románu právě představitel kultury a společnosti, Julián, a podle této myšlenky klasifikuje D. Villanueva román jako *román osobnosti* (novela de personaje), neboli *Bildungsroman*, jinými slovy román o formaci jedné postavy.¹²⁷ Za hlavní postavu považuje Juliána i Carlos Feal Deibe, který tvrdí, že mladý kněz Julián je osou celého vyprávění.¹²⁸

Jeho posláním je nastolit civilizovaný řád a křesťanství v prostředí, kde nevládnou morální hodnoty, nýbrž elementární vášně. Tyto vášně jsou řídicí silou Juliánových hlavních protivníků, kterými jsou Primitivo, který pomocí svých intrik prakticky ztvárňuje roli skutečného pána panství Ulloa a dále Sabel, Pedrova souložnice (občasná milenka).

Vzhledem k celkovému charakteru románu, který ač přes autorčiny výhrady k naturalistickému determinismu, je naturalistický, působí Juliánova role a jeho posláním jako tlumící element pesimistického tónu celého románu.¹²⁹ C. F. Deibe označil Juliánovo jednání, který F. J. Barroso nazval tlumícím prvkem, jako anti naturalistické.¹³⁰

V průběhu celého příběhu se setkáváme s několika marnými pokusy toto posláním naplnit. Prvním náznakem, že mladý kněz ve své misi s největší pravděpodobností neuspěje, je při cestě do Ulloa Juliánova neschopnost osedlat jezdeckého koně. Tato scéna symbolicky naznačuje jeho neschopnost dominovat jak zvířatům, tak lidem z Ulloa, kteří mají blíže ke zvířeti, než k člověku. K realizaci Juliánova posláním bohužel nepřispěl ani jeho fyzický aspekt.

„*Por ser joven y de miembros delicados, y por no tener pelo de barba, pareciera un niño.*”¹³¹ (Jelikož byl mladý, choulostivý a neměl vousy, vypadal jako dítě.)¹³²

C. F. Deibe na základě tohoto fyzického aspektu vysvětluje, že je Julián ze sociologického hlediska jako nevinné dítě, která začíná teprve objevovat svět.¹³³

¹²⁶ BARROSO, Fernando J. *El naturalismo en la Pardo Bazán*. Madrid: Playor, 1973. s. 103.

¹²⁷ MAYORAL, Marina. a Ricardo GULLÓN. *Estudios sobre "Los Pazos de Ulloa"*. Madrid: Ministerio de Cultura, 1989. Colección Encuentros (Ediciones Cátedra). s. 24-25

¹²⁸ FEAL DEIBE, Carlos. Naturalismo y antinaturalismo en "Los pazos de Ulloa". Bulletin of Hispanic Studies. Liverpool University Press Online, 1971, (4), [online] dostupné z: <http://online.liverpooluniversity-press.co.uk/doi/abs/10.3828/bhs.48.4.314> s. 314.

¹²⁹ BARROSO, Fernando J. *El naturalismo en la Pardo Bazán*. Madrid: Playor, 1973. s. 104.

¹³⁰ FEAL DEIBE, Carlos. Naturalismo y antinaturalismo en "Los pazos de Ulloa". Bulletin of Hispanic Studies. Liverpool University Press Online, 1971, (4), [online] dostupné z: <http://online.liverpooluniversity-press.co.uk/doi/abs/10.3828/bhs.48.4.314> s. 315.

¹³¹ PARDO BAZÁN, Emilia. *Los pazos de Ulloa*. 7a. reimp. Madrid: Alianza, 1997. s. 7.

¹³² Překlad: Tereza Melmuková

¹³³ FEAL DEIBE, Carlos. Naturalismo y antinaturalismo en "Los pazos de Ulloa". Bulletin of Hispanic Studies. Liverpool University Press Online, 1971, (4), [online] dostupné z: <http://online.liverpooluniversity-press.co.uk/doi/abs/10.3828/bhs.48.4.314> s. 315.

Symbolicky je počátek bitvy civilizace s vnitřním světem Ulloa zobrazen i na marném úsilí Juliána uspořádat knihovnu, která zároveň tvořila administrativní jádro (archív) panství. Naprostý chaos veškerých důležitých písemností a jejich desolátní stav způsobený zubem času a z části i zubem přírody, se Juliánovi nepodařilo napravit. Po několika situacích, se kterými se Julián setkal a neúspěšně se pokusil se o jejich nápravu, došel k závěru, že klíčovým řešením jeho mise a tím i nastolení řádu a civilizace do Dvoru Ulloa by byl sňatek Pedra s jeho sestřenicí Nuchou. Avšak tento plán dopadl také neúspěchem a i přes Juliánem doporučený sňatek, se situace naopak ještě zhoršila.

Z hlediska postav, které představují společnost, principy civilizace a morální zásady M. B. Goyanes potvrzuje skutečnost, že Julián, ke kterému se později přidala i Nucha, fungují v románu jako protiklad barbarského prostředí a tvrdí: ¹³⁴

K představitelům principů společnosti a morálky Juliánovi a Nuche, (které spojuje podle R. Eberenze jakési duchovní bratrství, které vyplývá z jejich citlivosti a morální čistoty)¹³⁵, se v druhém románu přidává další postava. Gabriel také pociťuje zásah svých morálních, sociálních a životních hodnot, kterých nabyl mnoha životními zkušenostmi. Morální a sociální principy civilizovaných postav jsou neustále zasahovány buď drsností a hrubostí světa, který představuje panství Ulloa, nebo smyslnou přirozeností, kterou v *Matce přírodě* představuje příroda. Ovšem s ohledem na spisovatelčin důraz na svobodu vůle ve všech situacích, F. J. Barroso připomíná, že ani Julián, ani Nucha se nikdy zcela nepřizpůsobí barbarskému vlivu necivilizovaných prvků, a i když jejich duše vyjdou z bitvy s necivilizovaností ztýrané a zarmoucené, nikdy nejsou poražené.¹³⁶

Co se týče postavy Gabriela a jeho role, lze říci, že v *Matce přírodě* zastupuje roli odpovídající roli Juliána ve *Dvoře Ulloa*.¹³⁷ Gabriel reprezentuje zásah města a tím i civilizace na

¹³⁴ „Julián es, además, el elemento de continuado contraste, junto con Nucha, que la autora maneja para hacer resaltar la violencia, la barbarie del ambiente y de los restantes personajes.“ BAQUERO GOYANES, Mariano. *La novela naturalista española: Emilia Pardo Bazán*. Murcia: Secretariado de la Universidad de Murcia, 1986. s. 16-17.

¹³⁵ EBERENZ, Rolf. De "Los pazos de Ulloa" à "La madre naturaleza" de Emilia Pardo Bazán : la evolución de un mundo novelesco. *Versants: revue suisse des littératures romanes = Rivista svizzera delle letterature romanze = Revista suiza de literaturas románicas*. 1983, vol 5, [online] dostupné z: <http://www.e-periodica.ch/cntmng?pid=ver-001:1983:5::172>. s. 106.

¹³⁶ Ni Julián ni Nucha son asimilados por la bárbara influencia de los elementos salvajes. Salen del combate maltrechos y entristecidos sus espíritus, pero no vencidos. BARROSO, Fernando J. *El naturalismo en la Pardo Bazán*. Madrid: Playor, 1973. s. 104.

¹³⁷ BAQUERO GOYANES, Mariano. *La novela naturalista española: Emilia Pardo Bazán*. Murcia: Secretariado de la Universidad de Murcia, 1986. s. 17.

území necivilizovaného venkova a započne tak konflikt mezi řádem přírody a řádem civilizace.¹³⁸ Na rozdíl od Juliána, který byl od prvních momentů kontaktem s venkovem a přírodou vyděšený, je Gabriel z počátku velikostí přírody uchvácen. Zanedlouho si však uvědomí, že mu příroda vytváří v jeho plánech překážky a podle toho začne jednat. Podobně jako přišel do Ulloa Julián, i Gabriel směřoval do Dvoru Ulloa s určitým cílem. Chtěl získat svou neteř Manolu a vyprostit ji ze zdivočelého prostředí Ulloa. Nicméně oba dva hlavní protagonisté románů, kteří se snažili svým jednáním zasáhnout do vztahů Dvoru Ulloa řízených silami prostředí a instinktu, mají negativní vliv na osudy ostatních postav. Jelikož svými zásahy a pokusy o změnu, či nápravu a přiklonění se k normám civilizované společnosti pouze odstartovali řetězec konfliktů.¹³⁹ Julián tak svým působením přispěl k Nuchině smrti, a v druhém románu k Manolině uchýlení do kláštera, ke kterému přispěl následkem svých snah i Gabriel, který zároveň zapříčinil Peruchův odchod z Dvoru Ulloa a sám sobě zmařil vlastní plány.

Cílem líčených konfliktů ve *Dvoru Ulloa* je v rámci aplikace experimentální metody v první řadě ukázat, jak lidská bytost v případě nedostatku vzdělání a lásky tíhne k animalizaci; v druhé řadě prostřednictvím konfliktů poukazuje i na to, že civilizované myšlenky nemohou být uvedeny do necivilizovaného prostředí někým tak slabým, jako byl Julián; a v poslední řadě ilustruje, jak nekulturnost a barbarství dokáží způsobit úpadek dříve ušlechtilé rodiny.¹⁴⁰ Ve stejném rámci se ilustrují konflikty i v *Matce přírodě*, kde jsou však stěžejní především následky, jimž je vystavena lidská bytost vzdálená od civilizace, a je tak unášena svými instinkty.¹⁴¹

Na základě nastíněných situací a problémů, F. J. Barroso shrnuje, že E. P. Bazán v *Matce přírodě* dovršuje a ukončuje děsivou tragédii z *Dvoru Ulloa*, a že oba dva romány představují skutečnou studii naturalismu. Zděděné vlastnosti, prostředí a okolnosti se spojují a ovlivňují tak události.¹⁴² Vyložením následků apatie, nám spisovatelka sdělila, že by měl člověk neustále bojovat, aby se všechno událo tak, jak by mělo, a že řád a pravidelnost jsou základem pokroku a morálky, a že za všechny nedbalosti se draze platí.¹⁴³

¹³⁸ TASENDE-GRABOWSKI, Mercedes. Otra vez a vueltas con el naturalismo.. Hispania. American Association of Teachers of Spanish and Portuguese, 1991, vol 74, num.1. [online] dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/344530> s. 32.

¹³⁹ Tamtéž, s. 32.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 32.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 33.

¹⁴² „En resumen, doña Emilia Pardo Bazán da en naturalista, un estudio de los efectos de las faltas al deber por indolencia. Herencia, medio ambiente y circunstancia se confabulan para influir sobre los acontecimientos.“ BARROSO, Fernando J. *El naturalismo en la Pardo Bazán*. Madrid: Playor, 1973. s. 122.

¹⁴³ „La autora nos ha expuesto los efectos de apatía. Nos ha dicho que el hombre debe en todo momento luchar porque las cosas marchen como deben; que el orden y la regularidad son ls bases del progreso y la moralidad; que se paga con amargura todo descuido.“ BARROSO, Fernando J. *El naturalismo en la Pardo Bazán*. Madrid: Playor, 1973. s. 109.

6 ZÁVĚR

Na podkladu naturalistického směru v literatuře, bylo cílem této práce, v rámci zkoumaných románů *Dvůr Ulloa* a *Matka příroda*, rozebrat situace, charakterové vlastnosti postav a vztahy mezi nimi, a nastínit tak jejich prostřednictvím vztah instinktu a společnosti podle představ E. P. Bazán.

Z tématu práce vyplývají na jedné straně problémy jedinců civilizované společnosti. Ti jsou zasaženi instinktivním chováním několika postav, a zároveň, jelikož jsou podřízeni normám společnosti, tak trpí, protože potlačují svoje pudy. Na druhé straně pak stojí problémy jedinců, kteří v rámci svého chování a jednání upřednostňují zákony přírody, nechávají se tak unášet svými instinkty, ale jelikož ty do společenských norem nezapadají, jsou tito jedinci vedeni instinktem vystaveni neustálým pokusům a snahám o změnu ze strany jedinců společnosti. Záměrem práce nebylo na tyto problémy odpovědět, nýbrž je vyložit.

K rozboru zmíněných aspektů zohledňovala práce principy, zásady a metody, které vycházely z francouzského naturalismu. Ten se však svou koncepcí, která byla přijata Španělskými spisovateli, v mnohém odlišoval. K tomuto závěru práce došla na základě několika studií o naturalismu. Výsledné podklady z této části zkoumání následně posloužily k rozboru motivu instinktu a společnosti. Cestou postupného hledání jejich projevů v analyzovaných románech a dále zohledňováním jejich podobností a odlišností jsme, s pomocí výkladů několika vědců, kritiků a spisovatelů, vyvodili, že motiv instinktu jasně převažuje. Tento výsledek, tak za přispění teorií, názorů a studií např. F. J. Barrosy, M. B. Goyanese, Mariny Mayoral a mnoha dalších, jejichž publikace tato práce v průběhu citovala, vyjasnil počáteční vizi této práce. Byly totiž zohledněny vlivy, které spisovatelku a potažmo charakter analyzovaných románů přímo ovlivnily, a které si naopak spisovatelka přizpůsobila podle svého názoru a idejí, které zastávala.

I přes zdánlivý záporný přístup, který spisovatelka zastávala k naturalistické zásadě determinismu, jsou její díla (a tím i rozebírané aspekty) naturalistická. Nicméně práce došla k závěru, že ačkoli je role determinismu výrazná, téměř vždy je možné najít stopu vůle, naděje a svobody rozhodování, kterýmižto prvky se naturalismus E. P. Bazán a tím i vztah instinktu a společnosti vyznačoval.

Výzkumnou oblast této práce by bylo možné ještě podstatně rozšířit, např. zahrnutím symbolistických teorií, nebo srovnáním analyzovaných aspektů s díly jiných autorů, avšak k tomu zde nebyl prostor, a proto doufám, že tato práce čtenáře i přesto zaujala.

Resumé

Záměrem této práce byla analýza dvou charakteristických aspektů, jejichž studie se v rámci naturalismu nabízela. Jelikož se koncepce naturalismu ve Španělsku od jeho základní podoby, která vzešla z Francie, lišila, po úvodním stručném představení tohoto směru a po nastínění jeho stěžejních zásad, se práce soustředila na jeho přijetí a prvotní projevy na Španělském území. Následně práce věnovala pozornost způsobu, jakým koncepci naturalismu uchopila E. P. Bazán, a jaké principy přijala, nebo odmítla, a také jak vyložila svůj úhel pohledu veřejnosti. K tomu mohl být nápomocen obraz postavy E. P. Bazán, který nastínil autorčinu biografii. Hlavní bod práce poté představovala analýza motivů instinktu, přírody a společnosti v románech *Dvůr Ulloa* a *Matka příroda*. Na vztazích mezi postavami románů, ale i na charakterech jednotlivých postav, a i na dalších aspektech románu se práce snažila zachytit, jak spisovatelka dokázala uplatnit principy naturalismu. Na základě zkoumání zmíněných aspektů je zřejmé, že práce dospěla k výslednému faktu, který odráží autorčiny představy, a z něhož plyne, že lidská bytost je, podle síly její vůle, vždy více, či méně zasažena přírodními silami, ať vnitřními, nebo vnějšími.

Resumen

El objetivo de presente trabajo era el análisis de dos interesantes aspectos característicos del naturalismo, que se ofrecían a estudio. Tras una abreviada presentación de este movimiento, y un esbozo de sus principios fundamentales, este trabajo concentró su interés en cómo fueron recibidas las primeras manifestaciones del movimiento naturalista en España, dado que la concepción del naturalismo en España difirió de la forma que surgió en Francia. A continuación, la atención se centró en el modo, a través del cual, concibió Doña Pardo Bazán las reglas del naturalismo, y, tanto en las que aceptó, como en las que rechazó, y por último se centró en cómo manifestó Doña Emilia su punto de vista al público. Además, para extender mejor el contexto de su creación, podía servir como ayuda la imagen de personaje de E. P. Bazán, que esbozó la biografía de la escritora. El punto más importante presentaba el análisis de los motivos del instinto y la naturaleza y del motivo de la sociedad, en las novelas *Los Pazos de Ulloa* y *La madre naturaleza*. Basándose en las relaciones entre los personajes de la novela, en los caracteres de los personajes, y también en otros aspectos de las novelas; este trabajo pretendía captar el don de la escritora al aplicar los principios del naturalismo. Teniendo en cuenta la base de los aspectos analizados, es obvio, que el trabajo llegó a deducir el hecho que este refleja las opiniones de la autora. Y de sus opiniones claramente resulta que el ser humano es siempre, según la fuerza de su voluntad, afectado por las fuerzas naturales, ya sean exteriores, o interiores.

7 BIBLIOGRAFIE

Primární:

PARDO BAZÁN, Emilia. *Los pazos de Ulloa*. 7a. reimp. Madrid: Alianza, 1997. ISBN 8420634107.

PARDO BAZÁN, Emilia. *La madre Naturaleza*. Madrid: Clásicos Taurus, c1992. ISBN 8430601678.

Sekundární:

BAQUERO GOYANES, Mariano. *Emilia Pardo Bazán*. Madrid: Publicaciones Españolas, 1971.

BAQUERO GOYANES, Mariano. *La novela naturalista española: Emilia Pardo Bazán*. Murcia: Secretariado de la Universidad de Murcia, 1986. ISBN 8476840039.

BARROSO, Fernando J. *El naturalismo en la Pardo Bazán*. Madrid: Playor, 1973. ISBN 8435900037.

BRAVO VILLASANTE, Carmen. *Vida y obra de Emilia Pardo Bazán*. Madrid: E. M. E. S. A., 1973. ISBN 8426571352.

BROWN, M. Gordon. "La Condesa De Pardo Bazán y El Naturalismo." *Hispania*, vol. 31, no. 2, 1948, s. 152–156. [online] dostupné z: www.jstor.org/stable/334145

EBERENZ, Rolf. De "Los pazos de Ulloa" à "La madre naturaleza" de Emilia Pardo Bazán : la evolución de un mundo novelesco. *Versants: revue suisse des littératures romanes = Rivista svizzera delle letterature romanze = Revista suiza de literaturas románicas*. 1983, vol 5, s. 97-117. [online] dostupné z: <http://www.e-periodica.ch/cntmng?pid=ver-001:1983:5.:172>.

FAUS SEVILLA, Pilar. *Emilia Pardo Bazán: su época, su vida, su obra*. A Coruña: Fundación Pedro Barrié de la Maza, 2003. ISBN 8495892049.

FEAL DEIBE, Carlos. Naturalismo y antinaturalismo en "Los pazos de Ulloa". *Bulletin of Hispanic Studies*. Liverpool University Press Online, 1971, (4), 314-327 [online] dostupné z: <http://online.liverpooluniversitypress.co.uk/doi/abs/10.3828/bhs.48.4.314>

FERNÁNDEZ, Uribe, C.A. (2004). Hipólito Taine: la obra de arte como hija de su tiempo. *Artes la Revista*, 3(6), 49-63. ISSN: 16573242. [online] dostupné z: <http://hdl.handle.net/10495/2432>

FREUD, Sigmund, EDICIÓN DE MARIANO RODRÍGUEZ GONZÁLEZ a TRADUCCIÓN DE LUIS LÓPEZ-BALLESTEROS. *El malestar en la cultura*. Madrid: Editorial Biblioteca Nueva, S.L., 1999. ISBN 8470306308.

HEMINGWAY, Maurice a José Manuel. GONZÁLEZ HERRÁN. *Estudios sobre Emilia Pardo Bazán: in memoriam Maurice Hemingway*. Santiago de Compostela, Spain: Consorcio de Santiago de Compostela, 1997. ISBN 8481216054.

HUERTAS GARCÍA-ALEJO, Rafael. La "novela experimental" y la ciencia positivista. Lull: Revista de la Sociedad Española de Historia de las Ciencias y de las Técnicas. 1984, Vol.7,Nº13,s.29-52.ISSN02108615.[online]dostupnéz:<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=62021>

KREJČÍ, Karel. *Sociologie literatury*. Praha: Grada, 2008. Sociologie (Grada). ISBN 9788024726236.

LÓPEZ QUINTÁNS, Javier. *El movimiento naturalista en España: los autores de la segunda mitad el XIX ante Zola*. Alicante: Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, 2009. [online]dostupné z: <http://www.cervantesvirtual.com/nd/ark:/59851/bmctb1n2>

MAYORAL, Marina. a Ricardo GULLÓN. *Estudios sobre "Los Pazos de Ulloa"*. Madrid: Ministerio de Cultura, c1989. Colección Encuentros (Ediciones Cátedra). ISBN 8437607973.

PARDO BAZÁN, Emilia a José Manuel. GONZÁLEZ HERRÁN. *La cuestión palpitante*. 1a ed. en Editorial Anthropos. Santiago de Compostela: Universidad de Santiago de Compostela, 1989. ISBN 8471915391.

PATIÑO EIRÍN, Cristina. *Poética de la novela en la obra crítica de Emilia Pardo Bazán*. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela, 1998. Lalia, no. 10. ISBN 8481217298.

PATTISON, Walter Thomas. *El naturalismo español: historia externa de un movimiento literario*. Madrid: Editorial Gredos, 1969.

PETRUSEK, Miloslav. *Dějiny sociologie*. Praha: Grada, 2011. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-7451-0.

TASENDE-GRABOWSKI, Mercedes. Otra vez a vueltas con el naturalismo.. *Hispania*. American Association of Teachers of Spanish and Portuguese, 1991, vol 74, num.1. , s. 26-35. [online] dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/344530>

URBAN, Lukáš. *Sociologie: klíčová témata a pojmy*. Praha: Grada, 2017. ISBN 9788024757742.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Obecná psychologie: dílčí aspekty lidské psychiky a jejich orgánový základ*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 9788024632681.

VARELA JÁCOME, Benito. *Estructuras novelísticas de Emilia Pardo Bazán*. Santiago de Compostela: Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Instituto P. Sarmiento de Estudios Gallegos, 1973. ISBN 8400039564.

ZOLA, Émile, introducción y notas de Laureano Bonet SELECCIÓN a TRADUCCIÓN DE JAUME FUS-TER. El naturalismo. Barcelona: Ediciones Península, 2002. ISBN 8483075237.